

Dit afstudeeronderzoek is ingediend om te voldoen aan de eisen van de
hbo bachelor Journalistiek

nvironmental Journalism

in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika

Vivian Lammerse 120575

CHE University of Applied Sciences, 2016

Dit afstudeeronderzoek is een origineel werk dat beschikbaar is gesteld aan de CHE
University of Applied Sciences om naar eigen oordeel te vermenigvuldigen of te
verspreiden via bibliotheken en databases.

Datum

.....

Handtekening

.....

And I say to you, whether you do environmental reporting or some other kind of journalism, and whether you practice journalism here in the U.S. or in some other place, please keep doing it and doing it well.

Jim Risser, director emeritus of the Knight Fellowships

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Samenvatting	7
Hoofdstuk 1: Wat is <i>environmental journalism</i>?	8
1.1 De opkomst van <i>environmental journalism</i>	8
1.2 Drie landen in beeld	9
1.3 Definitie	10
1.4 Conclusie	13
Hoofdstuk 2: Wat zijn de kenmerken van <i>environmental journalism</i>?	14
2.1 De uitdagingen	14
2.2 Journalistiek of activisme?	17
2.3 Het belang	19
2.4 Gevaren binnen <i>environmental journalism</i>	21
2.5 Conclusie	23
Hoofdstuk 3: Hoe berichten de ‘groene’ kranten in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika over milieugerelateerde onderwerpen?	25
3.1 Groene berichtgeving	25
3.2 Zeven onderwerpen	27
3.3 Klimaatconferenties	28
3.4 Conclusie	30
Hoofdstuk 4: Conclusie en aanbevelingen	31
4.1 Conclusie	31
4.2 Aanbevelingen voor de journalistiek	32
Verantwoording methodologie	34
Dankwoord	36
Literatuurlijst	37
Bijlagen	41
Bijlage I – Transcripts	41
Bijlage II – Zoektermen zeven onderwerpen	56
Bijlage III – Zeven onderwerpen	58
Tabellen	59
Tabel B1	59
Tabel B2	60
Tabel B3	61
Bijlage IV – Zoektermen klimaatop	62

Inleiding

Environmental journalism. Ik kan me de eerste keer dat ik hiervan hoorde nog goed herinneren. Ineens viel alles op zijn plaats: mijn liefde voor natuur en reizen, mijn interesse in het klimaatprobleem en mijn keuze voor journalistiek. Maar al gauw ondervond ik ook een groot probleem: *environmental journalism*, dat specialisme bestaat nog niet in Nederland. Tenminste, niet in deze bewoording. Ik koos in jaar 4 een stageplek die zo dicht mogelijk bij *environmental journalism* in de buurt kwam: Scientias.nl. Hier had ik de mogelijkheid om wetenschappelijke artikelen over natuur, dieren, klimaat en groene technologie om te zetten in nieuwsberichten voor het gewone publiek en schreef ik achtergrondverhalen over klimaatverandering.

Het was voor mij niet lastig om een onderwerp te kiezen voor mijn afstudeerproject. Ik wilde *environmental journalism* uitpluizen, vergelijken, *ervaren*. En dat ben ik gaan doen. In deze scriptie vergelijk ik drie landen met elkaar: **Nederland** (omdat Nederland mijn geboorteland is en het heel spannend is iets te onderzoeken wat in Nederland nog geen naam heeft), **Noord-Amerika** (omdat hier de wortels liggen van *environmental journalism*) en **Zuid-Afrika** (omdat dat de plek is waar ik *environmental journalism* wilde gaan ervaren).

Al snel bleek dat *environmental journalism* onderworpen is aan veel kritiek en daarom een interessante tak van de journalistiek is om te onderzoeken. Activisten, politici, wetenschappers, onderzoekers en zelfs journalisten zijn erg kritisch over hoe milieugerelateerd nieuws wordt gepresenteerd in de media.¹ Maar je hebt het als *environmental journalist* ook niet zo makkelijk. Je moet aan een aantal eisen voldoen: zo moet men zich de wetenschappelijke taal en gebruiken eigen zijn, verstand hebben van belangrijke historische milieugebeurtenissen, op de hoogte zijn en blijven van lokaal en mondiaal milieubeleid, algemene kennis bezitten over de huidige milieuproblemen en de eigenschap hebben om al deze informatie op een duidelijke en boeiende manier over te brengen aan het grote publiek, ondanks de complexiteit.² En ja, hoe doe je dat? De journalisten die in mijn scriptie aan het woord komen, zullen ook hierop reageren.

Deze scriptie gaat kortom over wat er precies wordt bedoeld met *environmental journalism*, waar je als *environmental journalist* over na moet denken en hoe je het werk het beste kunt aanpakken. Ik heb in deze scriptie verschillende methoden gebruikt; zowel kwalitatieve als kwantitatieve. Ik heb eerst interviews gehouden met *environmental journalists* afkomstig uit Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika. Hun uitspraken heb ik ondersteund met een literatuurstudie. Vervolgens heb ik een kwantitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd om verdere inzage te bieden in de berichtgeving over milieugerelateerde onderwerpen.

Nadat ik *environmental journalism* had uitgepluisd en de manier waarop men zich in verschillende landen met dit vakgebied bezighoudt, had vergeleken, ben ik twee maanden naar Zuid-Afrika gegaan, waar ik artikelen heb geschreven over milieugerelateerde onderwerpen. Hier heb ik vier verhalen gemaakt die gaan over: (1) neushoorns en stroperij, (2) het effect van de veranderende oceaan op witte haaien, (3) *green hunting* als alternatief voor de trofeejacht en (4) de gevolgen van klimaatverandering in de Garden Route. Ik kon mijn studie naar *environmental journalism* in Zuid-Afrika goed in de praktijk brengen en heb het moment aangegrepen om ervaring op te doen in dit vakgebied. Al deze verhalen zijn vervolgens verkocht aan Scientias.nl.

¹ Archibald, Erika, 1999

² Wikipedia, (no date)

Begripsafbakening

Bij de vertaling van *environmental journalism* liep ik al vrij snel tegen een probleem aan. Wat is een goede vertaling van *environmental journalism*, als dit vakgebied in Nederland nog niet bestaat? Je kunt spreken van klimaatjournalistiek, maar met die term vallen duurzaamheid en natuur buiten de boot terwijl die wel onder ‘environmental’ worden meegerekend. Omdat ‘environment’ ‘milieu’ betekent, zou een goede vertaling ‘milieujournalistiek’ kunnen zijn. Maar houdt milieu dan wel hetzelfde in als environment? Misschien is ‘groene journalistiek’ nog de meest passende vertaling. Trouw spreekt van een groen redactie en de pagina’s in de krant worden gemarkeerd met het woord groen. Maar hoe noem je dan de journalisten werkzaam in de groene journalistiek? Zijn dat dan groene journalisten? Dat klinkt toch eerder alsof je schrijft over de bloemen in de achtertuin dan over belangrijke, milieugerelateerde verhalen. Om geen verwarring te zaaien, zal ik tijdens deze scriptie de Engelse bewoordingen aanhouden en spreken van *environmental journalism* en *environmental journalists*. Daarnaast zal ik het woord ‘environmental’ vertalen naar ‘milieu’. Zo wordt bijvoorbeeld het Engelse woord ‘environmental issues’ vertaald naar milieugerelateerde onderwerpen. In hoofdstuk 3 zal ik spreken van ‘groene’ kranten.

Opbouw

Mijn afstudeerproject is opgedeeld in twee onderdelen: het eerst onderdeel is deze scriptie, waarin ik een literatuurstudie en praktijkonderzoek beschrijf. Het tweede gedeelte van het afstudeerproject zijn de bovengenoemde verhalen over milieugerelateerde onderwerpen, die zijn samengebonden in het magazine Terra.

Mijn scriptie is opgedeeld in vier hoofdstukken. In deze hoofdstukken behandel ik elke keer een deelvraag. Alle deelvragen samen geven antwoord op de hoofdvraag. De hoofd- en deelvragen luiden:

Hoofdvraag:

- **Wat is het eigene van *environmental journalism* in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika?**

Deelvragen:

1. Wat is *environmental journalism*?
2. Wat zijn de kenmerken van *environmental journalism*?
3. Hoe berichten de ‘groene’ kranten in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika over milieugerelateerde onderwerpen?

In hoofdstuk 1 ga ik eerst in op wat *environmental journalism* precies is. Ik schets de geschiedenis, introduceer de journalisten uit de drie landen die in mijn scriptie centraal zullen staan en weeg vervolgens verschillende definities af. In hoofdstuk 2 ga ik dieper in op *environmental journalism* en kijk ik naar de verschillende kenmerken. Ik vergelijk de drie landen met elkaar en onderzoek wat ze gemeen hebben, maar ook waar ze in verschillen. In hoofdstuk 3 analyseer ik de drie ‘groenste’ kranten uit elk land met elkaar. Ik onderzoek hoe vaak ze over milieuonderwerpen berichten, welke onderwerpen ze het meest behandelen en hoe belangrijk ze de klimaatconferenties vinden. Uiteindelijk geef ik in hoofdstuk 4 antwoord op mijn hoofdvraag en geef ik aanbevelingen voor de journalistiek.

Samenvatting

Environmental journalism is een tak van de journalistiek die nog maar weinig bekendheid geniet in Nederland. Daardoor is er ook nog weinig onderzoek naar gedaan. Op dit moment is het klimaatprobleem groter dan ooit en is de rol van de journalist die uitleg, duiding en context biedt erg belangrijk. Het is noodzakelijk dat meer journalisten afweten van wat er wel en juist niet gedaan moet worden als je schrijft over milieugerelateerde onderwerpen.

Het doel van deze scriptie is om erachter te komen hoe verschillende *environmental journalists* uit hele verschillende delen van de wereld (Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika) hun vak beoefenen. Ook wordt er ingegaan op de berichtgeving van drie kranten uit elk land; over welke milieugerelateerde onderwerpen schrijven ze veel, over welke minder en wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de kranten. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: *Wat is het eigene van environmental journalism in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika?*

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag heb ik interviews gehouden met *environmental journalists* uit de bovengenoemde landen en heb ik een literatuurstudie gedaan om deze interviews te ondersteunen. Daarnaast heb ik een media-analyse uitgevoerd om de berichtgeving te onderzoeken. Uit deze studie blijkt dat *environmental journalism* in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika veel overeenkomsten heeft. Zo schrijven alle kranten veruit het meest over klimaatverandering. Ook noemen journalisten uit verschillende landen overeenkomende uitdagingen en ervaringen. Zo blijkt dat de complexiteit van de milieugerelateerde onderwerpen een grote uitdaging is in *environmental journalism* en dat weinig hoofdredacteurs staan te springen om dergelijke verhalen te publiceren.

Op basis hiervan beveel ik aan om journalisten een betere training te geven in *environmental journalism*, door bijvoorbeeld een cursus in wetenschap of milieu. Hierdoor leren ze beter omgaan met de complexiteit van milieugerelateerde onderwerpen. Daarnaast is *environmental journalism* bij uitstek geschikt voor *storytelling* en tot de verbeelding sprekende foto's en video's. *Environmental journalists* zouden meer gebruik moeten maken van de mogelijkheden van nieuwe technologie zodat 'stoffige' milieuonderwerpen neergezet worden als interessante en boeiende verhalen.

Trefwoorden: *environmental journalism, environmental journalists, milieugerelateerde onderwerpen, Nederland, Noord-Amerika, Zuid-Afrika, storytelling*

Hoofdstuk 1: Wat is *environmental journalism*?

Het doel van journalisten is hun publiek te dienen door hen te informeren over actuele gebeurtenissen (nieuws), hen te waarschuwen waar nodig en lezers uitleg en interpretatie te bieden van wat er gaande is.³ Dit is wat er dus net zo goed van *environmental journalists* wordt verwacht. *Environmental journalism* is eigenlijk een aparte tak van de journalistiek, net als misdaadjournalistiek of modejournalistiek. In Nederland is deze tak echter nog niet bekend. Journalisten die schrijven over milieugerelateerde onderwerpen vallen daarom doorgaans onder wetenschapsjournalistiek. In dit hoofdstuk zal ik het ontstaan van *environmental journalism* behandelen, de journalisten uit Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika introduceren en vervolgens ook op zoek gaan naar een definitie. Want, wat is *environmental journalism* nou precies?

1.1 De opkomst van *environmental journalism*

“The mass media of nearly every historical era contained reports of environmental conflict.”

Zo luidt een quote uit het boek *‘Mass Media and Environmental Conflicts’*.⁴ Sommige historici leiden *environmental conflicts* zelfs terug tot 2500 v.C. toen de rioleringen nog door de straten van Rome liepen. Maar van *environmental journalism* zoals we die tak van de journalistiek vandaag de dag kennen, was in die tijd nog geen sprake. Een beginnetje is te vinden bij de Amerikaanse Henry David Thoreau. Hij leefde aan het begin van de negentiende eeuw en was poëet, filosoof en journalist. Het liefst schreef hij over alle pracht en praal van de natuur. In 1842 bracht hij zijn essay *Natural History of Massachusetts* uit. In die tijd concentreerde Thoreau zich vooral op de intellectuele, emotionele en spirituele kanten van de natuur. Anders dan nu, waren er toen nog geen problemen tussen mens en natuur. Dat veranderde een paar decennia later sterk. Een grote stroom immigranten vanuit Europa begon zich naar Amerika te verplaatsen. De industrialisatie was begonnen en werd onderstreept door de aanleg van een spoorlijn die van het oosten van Amerika naar het westen liep. Wilde natuur begon als sneeuw voor de zon te verdwijnen. Vooral filosoof en ontdekkingsreiziger John Muir maakte zich zorgen over het natuurbeleid van de Amerikaanse overheid en begon de bedreigingen voor het Californische landschap bloot te leggen. Zo kan er gesteld worden dat bij hem *environmental journalism*, zoals we dat begrip vandaag de dag kennen, werd geboren.⁵

De interesse van Amerikaanse media in milieugerelateerde onderwerpen ontwikkelde zich verder in 1962, toen Rachel Carson het boek *Silent Spring* publiceerde. In dit boek legde Carson uit wat de gevaren zijn van het pesticide dichloordifenyiltrichloorethaan (DDT): het meest krachtige pesticide dat de wereld ooit heeft gekend. DDT was in staat honderden verschillende soorten insecten tegelijk te doden. Ook veel vogels waren de dupe van DDT en legden het loodje. Bij mensen liet deze pesticidesoort eveneens haar sporen na. Zo bleek deze kanker te veroorzaken. Burgers leken zich in de eerste plaats niet zo druk te maken over het verdwijnen van natuur en waren vrijwel niet bezig met natuurbeleid. Maar de dreigingen die Carson schetste, zoals de verontreiniging van de voedselketen, kanker en het uitsterven van diersoorten, schudden het publiek goed wakker. De industrie moest beter gereguleerd worden en het milieu beschermd.⁶ Amerikaanse media volgden deze ontwikkelingen op nauwe voet. The New York Times startte een milieukatern in 1969 en ook Time and Saturday Review publiceerde

³ Fjæstad, Bjorn, 2007

⁴ Neuzil, Mark en Kovarik, William, 1996

⁵ Ronald, Ann, 2003

⁶ NRDC, 2015

regelmatig verhalen over het milieu. National Geographic plaatste een stuk van wel 9000 woorden over milieuproblemen en ook Life verhoogde het aantal artikelen over dergelijke onderwerpen.

In 1970 werd de ‘Dag van de Aarde’ geïntroduceerd en eiste daarmee meer aandacht van de pers en het publiek voor het milieu. Overheden reageerden op de maatschappelijke erkenning van het milieuprobleem en stelden nationale milieuwetgeving in. Dit gooide meer olie op het vuur en binnen mum van tijd verschenen er over dat eens zo saaie milieu, belangrijke, politieke nieuwsverhalen. Stabiël was de stroom van berichtgeving echter niet. In de loop van de jaren steeg en daalde het aantal publicaties over milieugerelateerde onderwerpen drastisch.

Environmental journalists begonnen in de loop van de tijd tegen steeds meer problemen aan te lopen en gingen zich vaker uiten over de uitdagingen waarmee ze in de praktijk te maken kregen. Om aan de eisen van het publiek en de nieuwsorganisaties te voldoen, werden er vooral in de negentiger jaren handboeken geschreven die een leidraad moesten vormen voor journalisten die zich bezighielden met milieugerelateerde onderwerpen. In die tijd heersten er grote zorgen over de kwaliteit van *environmental journalism*. In 1990 werd de ‘Society of Environmental Journalism’ (SEJ) opgezet. Daarna, in 1991, volgde de ‘Environmental Journalism Center of Radio-Television News Directors Association and Foundation’. In 1992 ontstond het ‘Center for Environmental Journalism’ aan de Universiteit van Colorado in Boulder en in 1994 opende het ‘Knight Center voor Environmental Journalism’ aan de Michigan State University.⁷ Aan het begin van de eenentwintigste eeuw noemde meer dan 1400 journalisten zichzelf een *environmental journalist* in de Verenigde Staten van Amerika. Meer dan 7500 journalisten schreven frequent over het milieu in andere landen.⁸

1.2 Drie landen in beeld

Voor deze scriptie bekijk ik hoe *environmental journalism* in drie delen van de wereld wordt gepraktiseerd en of er verschillen en overeenkomsten zijn. Ik heb gekozen om dit uit te zoeken door de ‘groenste’ krant uit elk land met elkaar te vergelijken (zie hoofdstuk 3). Deze kranten zijn Trouw in Nederland, The New York Times in Noord-Amerika en The Star in Zuid-Afrika. Ik heb geprobeerd om van elke krant één journalist te interviewen. Helaas wilde The Star niet meewerken aan mijn onderzoek. Naast deze journalisten, wilde ik ook nog een andere journalist uit elk land interviewen die zich bezighoudt met milieugerelateerde onderwerpen. Hieronder staan de mensen die ik heb geïnterviewd op een rij:

Nederland

- **Jelmer Mommers**, *correspondent Klimaat & Energie bij De Correspondent*

Jelmer Mommers studeerde Communicatie- en informatiewetenschappen in Groningen en vervolgde die opleiding met een master Journalistiek die hij in 2012 cum laude afsloot. Vanaf 1 mei 2015 is Mommers werkzaam bij De Correspondent waar hij schrijft over klimaat, duurzaamheid en energie. Eerder was Mommers werkzaam bij De Groene Amsterdammer, De Onderzoeksredactie en de onderzoeksgroep Energie & Klimaat.⁹

- **Jeroen den Blijker**, *chef Duurzaamheid & Natuur bij dagblad Trouw*

Jeroen den Blijker studeerde aan de universiteit van Leiden en is al sinds 1998 werkzaam bij Trouw, waar hij op verschillende redacties heeft gewerkt. Sinds februari 2016 is Den Blijker werkzaam als chef op de redactie Duurzaamheid & Natuur.¹⁰ De redactie Duurzaamheid & Natuur van Trouw werd opgericht in 2009. Sindsdien schrijven er vijf vaste journalisten en een

⁷ Rademakers, Lisa, 2004

⁸ Wyss, Bob, 2008

⁹ Jelmer Mommers, no date

¹⁰ LinkedIn, no date

groot scala aan freelancers en correspondenten dagelijks over milieugerelateerde onderwerpen. Elke werkdag staat er een dubbele pagina over duurzaamheid en natuur in de krant en sinds 2013 zijn deze pagina's er ook op zaterdag.¹¹

Noord-Amerika

- **Stephen Leahy**, *award-winning international environmental journalist en auteur*

Stephen Leahy is een onafhankelijke, freelancejournalist die zich bezighoudt met internationale milieugerelateerde onderwerpen. In 2012 won hij de *Prince Albert/United Nations Global Prize* voor zijn verhalen over klimaatverandering. Daarnaast schreef hij het boek *Your Water Footprint: The Shocking Facts About How Much Water We Use To Make Everyday Products* waarvoor hij in 2014 de prijs *Best Science Book* won. De artikelen van Leahy zijn verschenen in verschillende media over de hele wereld, waaronder National Geographic, The Guardian (UK) en New Scientist.¹²

- **Adam Bryant**, *chef van de redactie Science bij The New York Times*

Adam Bryant werkt al meer dan twintig jaar als journalist bij The New York Times, waar hij veel verschillende banen heeft gehad, zowel als verslaggever en als eindredacteur. Ook werkte hij op drie verschillende redacties (Business, National News en Features), voordat hij op de redactie Science terecht kwam. Twee jaar geleden werd Bryant gevraagd om de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de berichtgeving over klimaatverandering, een team van verslaggevers op te bouwen en het aantal verhalen over klimaatverandering uit te breiden. Daarnaast was Bryant de hoofdauteur van een serie verhalen waarvoor hij de *Pulitzer Prize for National Reporting* won. Naast zijn werk bij The New York Times geeft Bryant les op Colombia University waar hij het vak 'The Practice of Leadership' geeft.¹³

Zuid-Afrika

- **Fiona Macleod**, *environmental journalist en eigenaar van Oxpeckers Investigative Environmental Journalism*

Fiona Macleod studeerde Rechten en volgde daarna nog een opleiding Journalistiek. In 2013 zette zij Oxpeckers op, waarbij traditioneel onderzoeksverslaggeving wordt gecombineerd met data-analyses en *geo-mapping tools* om eco-delicten in Zuid-Afrika bloot te leggen. Macleod werkte voor de oprichting van Oxpeckers bij verschillende media-instituten, waaronder de krant Mail & Guardian, waar ze tien jaar als *environmental editor* werkte. Daarnaast won ze de prestigieuze *Nick Steele Award* voor haar bijdrage aan baanbrekende verslaggeving over *environmental conservation*. Op dit moment is Macleod nog steeds zijdelings verbonden met de Mail & Guardian.¹⁴

1.3 Definitie

Het is niet gemakkelijk om *environmental journalism* te definiëren. De term draagt namelijk een scala aan mogelijke betekenissen. In de loop van de jaren zijn er daarnaast stereotype beelden over *environmental journalists* ontstaan, wat het definiëren van het begrip nog moeilijker maakt. Volgens Reporters without Borders gaat *environmental journalism* niet alleen maar over het beschermen van natuur, of over flora en fauna. "*They also cover deforestation, the exploitation of natural resources and pollution issues that often involve more*

¹¹ Redactie Groen, 2014

¹² Stephen Leahy, 2011

¹³ Adam Bryant (interview) 2016, Colombia University, no date

¹⁴ LinkedIn, no date

than just protection of the environment, especially when they shed light on the illegal activities of industrial groups, local organized crime and even government officials.”¹⁵

Volgens Jelmer Mommers is de misvatting over milieujournalistiek de reden dat hij zichzelf niet zomaar een milieujournalist zou noemen. “Goede milieujournalistiek gaat uiteindelijk over sociale vraagstukken. Ik ben niet primair geïnteresseerd in hoeveel de zeespiegel gaat stijgen. Het gaat mij meer over hoe de mensheid daarmee omgaat en of we daar op een degelijke manier mee om kunnen gaan,” legt hij uit. “Ik denk dat milieujournalisten de suggestie hebben gewekt dat het ‘treehuggers’ zijn en dat heeft veel mensen in het harnas gejaagd. Als je bijvoorbeeld schrijft over de teloorgang van bijenpopulaties terwijl mensen in hetzelfde land al tien jaar in het asielzoekerscentrum zitten, lijkt het alsof je je prioriteiten niet goed op een rijtje hebt. Ik zou mezelf niet zomaar milieujournalist noemen, mede omdat ik denk dat goede milieujournalistiek juist wel gaat over mensen en niet in de eerste plaats als doel op zich heeft om een stukje natuur te behouden.”¹⁶

Ook Den Blijker wil zich liever niet inlaten met elke andere benaming dan gewoon journalist. “Als journalist stel je allerlei vragen over onderwerpen. Ik hou me bezig met vragen over duurzaamheid en natuur. Het is niet anders dan schrijven over bijvoorbeeld de Haagse politiek. Ik behandel milieugerelateerde onderwerpen als gewone, journalistieke onderwerpen.”¹⁷

Hoe zou *environmental journalism* op een goede manier gedefinieerd kunnen worden? In de loop van de jaren zijn er meerdere definities gevormd.

In een van de eerste artikelen over *environmental journalism* vraagt David Hendin zich af: “*Is there any reporting that isn’t environmental reporting? The environment is the world people live in, and ecology is the relationship of living things – men, animals and plants – with their environment. When one discusses environmental reporting, I suspect he really means reporting on the deterioration of ecological relationships, the upsetting of the ever-so-delicate balance of nature.*”¹⁸

Maar een meer algemenere definitie geeft het National Wildlife Federation. Volgens de NWF is *environmental journalism* de verslaggeving van gebeurtenissen, trends en kwesties die geassocieerd worden met het milieu. “*Its subject is the planet’s natural systems (plants, animals, habitats, ecosystems, atmosphere, water, climate, etc.) and the many ways in which humans interact with, affect, and depend on these systems.*”¹⁹

Volgens ecocriticus Ann Ronald is *environmental journalism*: “*A form of nonfiction prose that centers its attention, and ours, on the land around us. While it most often expresses a preservationist bias, or at least a conservationist slant, it also can be steadfastly neutral or even mildly prodevelopment. Significantly, environmental journalism pleads for a reappraisal of values in a contemporary world, one that its practitioners, sadly enough, find valueless. At any rate, it makes us think – about the landscape, about the land, about ourselves.*”²⁰

Het World Wide Fund for Nature (WWF) benaderd *environmental journalism* vanuit een wat meer activistische hoek. Zo stellen zij dat: “*Environmental journalists are expected to be*

¹⁵ Reporters without Borders, 2015a

¹⁶ Mommers, Jelmer (interview), 2016

¹⁷ Blijker, den, Jeroen (interview), 2016

¹⁸ Hendin, David, 1970

¹⁹ NWF, no date

²⁰ Ronald, Ann, 2003

advocates for changes to improve the quality of the planet. They should educate people about the serious state of the environment and use the power of the news media to bring about changes to improve the quality of the air, water, wildlife and natural resources."²¹

Om te onderzoeken hoe de vijf journalisten over een definitie van *environmental journalism* denken, legde ik hen de definitie voor van het WWF.

Nederland

Mommers is het eigenlijk best eens met de definitie. "Prima definitie," zegt hij, "alleen het woord 'klimaat' ontbreekt en dat vind ik wel een groot manco. Want 'the quality of water and wildlife', om er maar twee te noemen, is weer direct afhankelijk van de staat van het klimaat. Te veel opwarming brengt groeiende risico's met zich mee voor bijvoorbeeld de biodiversiteit."²²

Daarentegen is Jeroen den Blijker het totaal oneens met de definitie van het WWF. "Ik denk dan aan een soort journalistiek die iets groens wil propageren," zegt hij. "Maar ik vind het wel heel belangrijk dat mensen nadenken over duurzaamheid en het effect van hun handelen. Dat is wel echt noodzakelijk. Maar het is niet zo dat we 'activisten van het groen' zijn. We schrijven over milieugerelateerde onderwerpen zoals duurzaamheid en natuur en volgen alle ontwikkelingen die er op dat gebied in onze samenleving spelen."²³

Noord-Amerika

Stephen Leahy is het ook oneens met de definitie van het WWF. "Ik denk niet dat het de zaak van het WWF is om te definiëren wat journalistiek wel of niet is," zegt hij. "Het enige dat voor mij telt is of een journalist een verhaal nauwkeurig vertelt, eerlijk is en of het verhaal het publieke belang dient." Leahy zou *environmental journalism* definiëren als "*the interconnections between human activity and the natural world.*"²⁴

Adam Bryant is het ook niet met de definitie eens. Hij zegt: "The Times praktiseert geen *advocacy journalism*, dus ik ben het oneens met de definitie. Voor mij is er geen verschil tussen *environmental journalism* en andere journalistiek die we praktiseren."²⁵

Zuid-Afrika

Fiona Macleod twijfelt een beetje als ze de definitie heeft geleest. "De definitie van het WWF is niet verkeerd," zegt ze, "ik denk alleen dat die teveel naar de activistische kant hangt. Ik zou daarom de definitie iets herschrijven waardoor de toon misschien iets minder activistisch wordt."²⁶

In hoofdstuk 2.2 zal ik dieper ingaan op de wrijving tussen journalistiek en activisme.

²¹ WWF, 2009

²² Mommers, Jelmer (interview), 2016

²³ Blijker, den, Jeroen (interview), 2016

²⁴ Leahy, Stephen (interview), 2016

²⁵ Bryant, Adam (interview), 2016

²⁶ Macleod, Fiona (interview), 2016

1.4 Conclusie

Zoals hierboven uiteengezet liggen de wortels van *environmental journalism* in Noord-Amerika. In Nederland en Zuid-Afrika is *environmental journalism* nog wat nieuwer. Hoewel alle Engelstalige journalisten zichzelf wel een *environmental journalist* noemen, hebben de Nederlandse journalisten daar iets meer moeite mee. Dit heeft mede te maken met het stereotype beeld dat *environmental journalism* alleen maar over natuur, of natuurbehoud gaat, terwijl deze tak van journalistiek juist in essentie over mensen moet gaan.

Opvallend is dat er veel verschillende definities van *environmental journalism* in omloop zijn; de een meer activistisch dan de ander. Ook de verschillende geïnterviewde journalisten denken anders over een definitie. Zo sluit Jelmer Mommers zich aan bij de wat activistische definitie van het WWF, terwijl de andere journalisten daar juist over struikelen. Aan de hand van bovenstaande bevindingen heb ik een eigen definitie van *environmental journalism* geformuleerd die alle aspecten van *environmental journalism* omvat. De definitie luidt: ***environmental journalism* is journalistiek die zich richt op de spanningen tussen mens en milieu (biodiversiteit, klimaat, duurzame energie, luchtvervuiling, etc.), die op een traditionele, maar ook op een meer activistische wijze bedreven kan worden.**

Onder deze definitie vallen dus artikelen die gaan over de druk die de mensheid op de natuur of op natuurlijke systemen uitoefent, zoals bij klimaatverandering of stroperij. Aan de andere kant omvat deze definitie ook verhalen die gaan over de druk die de natuur uitoefent op de mens, zoals bij aardbevingen of overstromingen. *Environmental journalism* houdt dus de relatie in tussen mens en natuur en hoe deze invloed op elkaar uitoefenen. Vroeger was de natuur oppermachtig, maar tegenwoordig is het de mens die de natuur beheerst. Deze spanningen komen in milieugerelateerde verhalen naar boven. De journalist kan kiezen om de verhalen op een traditionele wijze te vertellen, waar de klemtoon ligt op feitelijkheid en 'objectiviteit'. Maar de journalist kan ook meer duiding bieden door zelf zijn mening te laten doorklinken of zelfs activistisch te worden. Beide opties zijn volgens mijn definitie mogelijk. Het ligt aan de media-instelling of aan de journalist op wat voor manier de journalistiek bedreven wordt.

Hoofdstuk 2: Wat zijn de kenmerken van *environmental journalism*?

In dit hoofdstuk ga ik op zoek naar de eigen kenmerken van *environmental journalism*. Wat zijn de uitdagingen van het beroep? Hoe wordt er gedacht over het spanningsveld tussen journalistiek en activisme? Waarom is het eigenlijk belangrijk om te schrijven over milieugerelateerde onderwerpen? En welke gevaren komen er op het pad van *environmental journalists*? Om deze vragen goed te beantwoorden, gebruik ik informatie uit de interviews met bovengenoemde journalisten en literatuur. Ik laat alle journalisten zelf antwoord geven op deze vragen en combineer dit met bevindingen uit de literatuur.

2.1 De uitdagingen

In 2008 deed een onderzoeksgroep onder leiding van O'Donnell een onderzoek naar *environmental journalists*. In dit onderzoek bekeek men onder andere de problemen waar *environmental journalists* mee te maken krijgen. Zo blijkt dat:

- De kennis over milieu en wetenschap van de verslaggever niet altijd goed genoeg is
- Journalisten krijgen weinig training in onderwerpen waarover bericht moet worden
- Er commerciële druk op media ligt om meer winstgevend te zijn waardoor berichten over het milieu en de natuur in het gedrang komen
- Journalisten zich ergeren aan tijdgebrek en vinden dat hun verhalen weinig ruimte in de krant krijgen²⁷

In 1999 deed een onderzoeksgroep onder leiding van Erika Archibald ook al een onderzoek naar problemen die *environmental journalists* ondervinden. Volgens haar zijn de problemen op te delen in twee groepen: de complexiteit van de onderwerpen en de wetenschappelijke onzekerheid.

De omgang met de complexe aard van milieugerelateerde onderwerpen wordt door de geïnterviewde journalisten in het onderzoek veelvuldig als grootste probleem beschouwd. Omdat de verhalen vaak gecompliceerd zijn en veel verschillende kanten hebben, is de kans groot dat er in de artikelen saaie opsommingen worden gegeven van cijfers of dat er een nietszeggende discussie wordt gepresenteerd tussen persoon A en persoon B. Volgens de journalisten in het onderzoek is het relevant en interessant maken van de verhalen een van de moeilijkste dingen van hun vak. Een gevolg hiervan is dat hoofdredacteurs simpelere, meer sensationele verhalen over bijvoorbeeld moorden, rampen en rechtszaken voorrang geven op de ingewikkeldere milieugerelateerde verhalen.

Daarnaast omvatten milieugerelateerde verhalen dikwijls wetenschappelijke elementen. Maar de wetenschap is vaak onzeker. Hoe de realiteit zal zijn, valt niet te voorspellen. Daarom moeten verhalen op een voorzichtige manier gebracht worden. Een groot nadeel hiervan is dat de verhalen niet helder zijn en niet met een goed finaal antwoord komen.²⁸

Dit is een greep uit de problemen waartegen *environmental journalists* aan kunnen lopen. Herkennen de vijf geïnterviewde journalisten deze problemen ook, of hebben ze hun eigen uitdagingen?

Nederland

Mommers benadrukt dat de Nederlandse journalisten moeite hebben het publieke belang te dienen. “Burgers die braaf het nieuws volgen hebben een kans verward of angstig achter te blijven,” schrijft hij. “Verward, want er is veel tegenstrijdige berichtgeving (is het wel ernstig

²⁷ O'Donnell, Cecilia, & Rice, Ronald, 2008

²⁸ Archibald, Erika, 1999

of niet ernstig, is het wel op te lossen of niet op te lossen, is er wel vooruitgang of louter achteruitgang?). Angstig, want als media de ernst van het probleem wél schetsen, gebruiken ze vaak hyperbolen en de clichés van de milieubeweging, en bieden ze maar weinig perspectief. Veel burgers voelen zich daardoor machteloos en laten dit nare onderwerp voortaan liever links liggen, want wat kunnen zij eraan doen?” Mommers vervolgt dat media wat betreft klimaatverandering geen autonome koers varen, maar zich laten leiden door de actualiteit (rapport A zegt X, speler B zegt Y), en door allerlei beïnvloeders uit de fossiele en groene hoek. “Daarmee dient de Nederlandse journalistiek niet het publieke belang, terwijl dat wel onze voornaamste taak is,”²⁹ schrijft Mommers.

Daarnaast geeft Mommers aan dat hij het lastig vindt om met klimaatsceptici om te gaan. “Je moet elke keer opnieuw nadenken in hoeverre je daar nou in mee moet gaan,” zegt hij. “Het is natuurlijk ook belangrijk om het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) niet heilig te verklaren. Daar moet je kritisch over zijn en dat blijft iets waar je op moet reflecteren. Een andere uitdaging is voor mij de oorzaak-gevolgrelatie van bepaalde gebeurtenissen en weersextremen. Kun je iets nou aan klimaatverandering toeschrijven of niet? Een voorbeeld hiervan is de droogte in Syrië. Deze droogte is veroorzaakt, of waarschijnlijker geworden, door klimaatverandering. Heeft die droogte toen vervolgens gezorgd voor de burgeroorlog? Het is een complexe keten van oorzaak en gevolg.”³⁰

Trouw schrijft al zeven jaar over milieugerelateerde onderwerpen, maar heeft tot op heden nog geen grote problemen ondervonden. “Er zijn wel dingen die goed moeten lopen, zoals de Duurzame 100 (een ranglijst van mensen die zich inzetten voor de verduurzaming van Nederland). Daarnaast organiseren we ook debatten over duurzame onderwerpen. Maar op journalistiek terrein lopen we nergens tegenaan. We worden goed gefaciliteerd door onze hoofdredactie; we hebben een reisbudget, kunnen doen en laten wat we willen en we kunnen ook verhalen kopen die worden aangeboden,” vertelt Den Blijker.³¹

Noord-Amerika

In Noord-Amerika zijn er wel problemen waarmee journalisten die schrijven over het milieu te maken krijgen. “*Funding*,” zegt Leahy, “is een grote uitdaging in *environmental journalism*. Maar erg weinig traditionele media zijn geïnteresseerd in verhalen over het milieu en de natuur. En de vele online media hebben niet het geld om journalisten van een goed salaris te voorzien.”³²

Bryant ervaart weer andere uitdagingen: “Er zijn zoveel verhalen en thema’s,” stelt hij. “Je moet heel goed nadenken over de onderwerpen waar je mee aan de slag gaat. Daarnaast zijn veel van de onderwerpen ook nog erg complex.”³³

Datzelfde probleem legt Cox bloot in zijn boek *Environmental Communication and the Public Sphere*. Complexe, ingewikkelde processen – zoals bijvoorbeeld de afbraak van de ozonlaag, of de gezondheidseffecten van genetisch gemodificeerde organismen – moeten op een zo begrijpelijk mogelijke manier worden uitgelegd aan het grote publiek. Hoe doe je dat? Zoals eerder ook O’Donnell³⁴ concludeerde, schrijft Cox dat veel *environmental journalists* maar

²⁹ Mommers, Jelmer, 2015

³⁰ Mommers, Jelmer (interview), 2016

³¹ Blijker, den, Jeroen (interview), 2016

³² Leahy, Stephen (interview), 2016

³³ Bryant, Adam (interview), 2016

³⁴ O’Donnell, Cecilia, & Rice, Ronald, 2008

weinig training hebben gehad in de onderwerpen waarover ze berichten.³⁵ Het ‘Knight Center for Environmental Journalism’ meldde bijvoorbeeld dat maar 12 procent van de *environmental journalists* een diploma heeft in wetenschap of milieu.³⁶

“Het is een hele kunst om in een onderwerp de ‘sweet spot’ te vinden en de verhalen duidelijk en boeiend te maken, zonder dat je ze te erg versimpelt,” zegt Bryant.³⁷ Veel journalisten ervaren daarom een soort concurrentie met ander nieuws. Een ingewikkeld verhaal over het watertekort op aarde wordt bijvoorbeeld gemakkelijk opzijgeschoven als er een meer dramatische nieuwsgebeurtenis plaatsvindt. In de loop van de jaren is de berichtgeving over milieuonderwerpen daarom ook allesbehalve stabiel geweest. Oorlogen, economische recessie, terrorisme en andere zorgelijke berichten haalden eerder televisieprogramma’s en krantenkoppen dan milieugerelateerde verhalen.³⁸

Zuid-Afrika

Macleod vindt vooral het overhalen van hoofdredacteurs om een verhaal te publiceren een groot probleem. “Het is nog steeds een strijd voor *environmental journalists* om hun hoofdredacteur te overtuigen dat een bepaald milieugerelateerd onderwerp het meest belangrijke onderwerp is om over te schrijven. Je moet je hoofdredacteur zo ver zien te krijgen dat hij inziet dat het verhaal niet alleen ‘nice-to-have’ is, maar een must-have. Je moet je verhaal dus van essentieel belang zien te maken,” stelt ze.³⁹

Ook het salaris is in Zuid-Afrika een probleem. De meeste journalisten hebben niet de juiste middelen en worden soms voor maanden niet betaald. Hierdoor kiest een journalist er liever voor om te schrijven over onderwerpen die gelijk een beloning opleveren.

Daarnaast vinden ook (Zuid-)Afrikaanse journalisten het moeilijk om over milieugerelateerde onderwerpen te schrijven, omdat ze te weinig wetenschappelijke kennis hebben van de achtergrond van deze verhalen. Met de deadline cultuur die op veel redacties heerst, zijn milieugerelateerde onderwerpen hierdoor niet gemakkelijk te integreren in de dagelijkse routine. Tijdsdruk is een belangrijke reden waarom milieugerelateerde onderwerpen niet veel aan bod komen. Ook hebben journalisten vaak geen training gehad om milieuonderwerpen goed te kunnen verslaan.⁴⁰

Bovendien benadrukt Macleod dat het belangrijk is om milieugerelateerde onderwerpen aantrekkelijk te maken voor het grote publiek. “Ik zeg het ook tegen de mensen die ik op dit moment begeleid bij Oxpeckers: we moeten verhalen rond *environmental sustainability* interessant, sexy en ‘newsy’ maken. En dat is nog best een uitdaging.”⁴¹ Milieugerelateerde onderwerpen aantrekkelijk maken is van groot belang, vooral omdat *environmental journalists* in Zuid-Afrika veel concurrentie ondervinden van ander soort nieuws. De Apartheid duurde vijftig jaar (1948 – 1994). Hoewel de Apartheid nu voorbij is, spelen sociale kwesties nog steeds. Deze eisen veel aandacht in de media. Ook ligt de klemtoon eerder op politiek nieuws en entertainment. Hierdoor zijn milieugerelateerde verhalen erg lastig te verkopen.⁴²

³⁵ Cox, Robert, 2013

³⁶ Wyss, Robert, 2008

³⁷ Bryant, Adam (interview), 2016

³⁸ Cox, Robert 2013

³⁹ Macleod, Fiona (interview), 2016

⁴⁰ Tagbo, Evelyne, 2010

⁴¹ Macleod, Fiona (interview), 2016

Maar er speelt meer. Journalisten en mediaorganisaties ervaren problemen bij het schrijven over klimaatverandering. Er is een grote breuk tussen wat wordt gecommuniceerd naar het publiek over klimaatverandering en wat de ware realiteit is van de impact van het veranderende klimaat in de regio. Mediaorganisaties maken namelijk gebruik van buitenlandse berichtgeving, voornamelijk van buitenlandse nieuwsagentschappen. Hoewel dit aan de ene kant helpt om klimaatverandering in het nieuws te krijgen, betekent dit aan de andere kant dat er maar weinig over de lokale impact van klimaatverandering wordt geschreven. Het zou beter zijn als de Afrikaanse media zich meer zou richten op lokale verhalen, in een Afrikaanse context en met Afrikanen aan het woord.

Ten slotte is er in Zuid-Afrika veel culturele diversiteit. Elf verschillende talen zijn er officieel erkend. Een *environmental journalist* moet hierdoor een manier zien te vinden om op passende, beknopte, simpele en duidelijke manier zijn verhaal over te brengen in elf verschillende talen.⁴³

2.2 Journalistiek of activisme?

The policy or action of using vigorous campaigning to bring about political or social change.

Zo luidt de definitie van activisme volgens de *Oxford Dictionary*.⁴⁴ Een van de lastigste dingen in *environmental journalism* kan nog weleens het spanningsveld zijn tussen *environmental journalism* en activisme. Ben je als je bericht over milieugerelateerde onderwerpen nog wel een objectieve journalist, of kijk je door je eigen gekleurde bril? Wil je mensen overtuigen om iets te doen tegen milieuproblemen of wil je op een onpartijdige manier nieuws brengen over het milieu, en kan dat? Is het erg om als journalist een activistische houding te hebben?

In het boek *The Green Pen* legt *environmental journalist* Lyla Bavadam uit dat de lijn tussen journalistiek en activisme erg dun is. Volgens haar hebben sommige *environmental journalists* moeite met een van de belangrijkste kernbegrippen in de journalistiek: objectiviteit. “Sommigen proberen dit op te lossen door verhalen te schrijven met de formule ‘hij zei, zij zei’”. Maar deze manier doet geen recht aan het onderwerp of aan de lezer,” schrijft zij. “Het strijkt zelfs in tegen de kern van de journalistiek, waarbij de kracht ligt in de observatie en analyse van de journalist.” Volgens Bavadam zouden journalisten niet geïntimideerd moeten worden door objectiviteit in zo’n mate dat feiten droog gepresenteerd worden. Op die manier verliezen ze hun kracht. Daarnaast moeten *environmental journalists*, zoals elke andere journalist, een gezonde dosis scepticisme hebben.⁴⁵

Nederland

Sommige journalisten pleiten juist voor een meer activistische houding over milieugerelateerde onderwerpen. Een daarvan is Mommers. “Als correspondent Klimaat & Energie krijg ik dagelijks te maken met een dilemma. Dat is: hoe 'neutraal' dan wel 'activistisch' moet je als journalist berichten over het klimaatprobleem? Mijn perspectief op dit alles is dat ik mij als journalist – wil ik het maatschappelijke belang dienen – heb te scharen aan de zijde van de overweldigende wetenschappelijke consensus. En dat het inmiddels onomstreden is dat we klimaatverandering moeten bestrijden, zoals het ook onomstreden is dat we armoede, honger, obesitas en laaggeletterdheid moeten tegengaan. Toch wordt dit uitgangspunt ten aanzien van het klimaat soms nog gezien als ‘activisme’,” vertelt hij in een artikel. “Een journalist die over

⁴³ Tagbo, Evelyne, 2010

⁴⁴ Oxford Dictionary, (no date)

⁴⁵ Acharya *et al.* 2008

armoede of honger schrijft, mag gerust aannemen dat zijn publiek het met hem eens zal zijn dat er ‘iets’ moet gebeuren en dat de veroorzakers ter verantwoording moeten worden geroepen. Maar als je diezelfde aanname bij het klimaatprobleem doet, dan word je al snel als ‘groene’ activist gezien. Ik beschouw het probleem echter als ernstig genoeg, de bewijzen ervoor voldoende overtuigend, om die kwalificaties naast mij neer te leggen.”

Mommers: “Er is een onaangenaam grote kans dat klimaatverandering tot aanzienlijke schade leidt. Uit voorzorg zouden staten, bedrijven en burgers daarom flink actie moeten ondernemen - beter te veel dan te weinig. Als de *powers to be* dat onvoldoende doen - en dat is aantoonbaar het geval - is het (ook) aan de journalistiek om aan de bel te trekken en is een meer activistische houding dus niet alleen geoorloofd, maar noodzakelijk.”⁴⁶

Druist dit niet in tegen een van de kernbegrippen van de journalistiek, namelijk die van objectiviteit? Nee, zegt Mommers. Volgens hem ben je als journalist altijd gekleurd. “Is iemand een vrijheidsstrijder of een terrorist? Het is totaal arbitrair,” stelt hij. “Je kunt wel doen alsof er een objectieve werkelijkheid is die je objectief kunt beschrijven, maar dat is gewoon niet zo. Er zit altijd een persoonlijke kleuring in. Alleen al het citaat waarmee je begint of de kop die je kiest bepalen het beeld dat bij de lezer wordt opgeroepen.”

“Objectiviteit valt samen met status quo,” gaat Mommers verder. “Neem bijvoorbeeld de groeicijfers van de economie. De NOS bericht dat het Centraal Plan Bureau met nieuwe cijfers komt en dat de groei in Nederland tegenvalt. ‘Tegenvallen’ is geen objectief bericht, want vanuit klimaatopzicht is dat juist goed nieuws. Maar als je de objectieve kaders van de traditionele journalistiek volgt, is het ineens slecht nieuws. Je kunt dus niet zeggen dat je objectieve journalistiek bedrijft. Dit is iets anders dan streven naar integere journalistiek, of journalistiek die feitelijk juist is, of onafhankelijkheid. Dat zijn natuurlijk dingen waar ik achter sta. Als ik betaald zou worden door Greenpeace, zou ik mijn verhaal met een grote korrel zout nemen, want dan heb je het echt over belangenverstrengeling. Maar dat is iets anders dan toegeven dat je wereldbeeld per definitie gekleurd is en dat je daar maar beter eerlijk over kunt zijn.”⁴⁷

Den Blijker vindt dat *environmental journalism* niet anders is dan gewone journalistiek. “We schrijven over milieugerelateerde onderwerpen, maar benaderen dit als een journalistiek onderwerp. We hanteren journalistieke mores, zijn niet van een fanclub en hoeven ook de wereld niet te veranderen. We zijn namelijk een journalistieke instelling. Als journalist heb je een gereedschapskist waarmee je in principe elk onderwerp te lijf kunt gaan. Ook de ontwikkelingen van duurzaamheid en natuur. Wel merk je dat veel actiegroepen die ‘groen klimaat’ proberen te agenderen verwachten dat wij automatisch bij hen aan boord zijn. Zo is het helemaal niet. Als je je teveel verbindt aan een rol als advocaat of behoeder van, leg je ook je geloofwaardigheid in de schaal. Ik ben geen advocaat van het milieu, ik bericht over hoe de samenleving omgaat met het milieu,” legt Den Blijker uit. “We proberen altijd objectief naar onderwerpen te kijken. Dat eisen de lezers ook van ons. We zijn objectief, maar pakken wel dingen aan als het noodzakelijk is.”⁴⁸

Noord-Amerika

Stephen Leahy vindt ‘objectiviteit’ een lastig begrip. “Het werk van elke journalist is beïnvloed door wie hij is en welke waarden hij heeft,” legt hij uit. “Niemand is een robot.” Toch heeft hij een duidelijke mening over activisme binnen *environmental journalism*. “Ik denk niet dat het erg is om een activist en journalist te zijn, maar ik denk dat het slechte journalistiek is als je dit

⁴⁶ Mommers, Jelmer, 2015

⁴⁷ Mommers, Jelmer (interview), 2016

⁴⁸ Blijker, Jeroen, den, interview (2016)

in je artikelen niet duidelijk aangeeft.”⁴⁹

Volgens Bryant wordt er bij The New York Times altijd hard gewerkt om geen activistische houding aan te nemen. “Lezers van The New York Times gaan ervan uit dat we op een eerlijke en waarheidsgetrouwe manier over onderwerpen schrijven,” zegt hij. “Dat gezegd hebbende: we zijn lang geleden al gestopt met mensen aan het woord te laten die de gevestigde kennis over klimaatverandering ontkennen.”

Zuid-Afrika

“Activisme, ja, dat is er veel binnen *environmental journalism*,” zegt Macleod. Maar hoe denkt zijzelf over het spanningsveld tussen journalistiek en activisme? “Het is een vraag die ik mezelf keer op keer stel,” zegt ze. “Bij Oxpeckers bieden we een aantal platforms aan, zoals een ‘green alert’, ‘mine alert’ en ‘climate tracking’. Deze platforms zijn erg populair geworden bij activistische groepen. We worden ook weleens door deze activistische groepen uitgenodigd voor workshops en dergelijke. We gaan daar wel naartoe, omdat we willen dat mensen van ons en van onze platforms afweten en ook omdat we graag willen dat zij de informatie delen. Maar hierbij is wel de vraag; waar trekken we de lijn? Als je een getrainde journalist bent zul je dat punt wel herkennen en is het je taak onafhankelijk te blijven van activistische groepen. Wel zul je dit van geval tot geval moeten bepalen. Daarnaast: als je in de problemen raakt met iedereen, dan ben je goed bezig.”

Volgens Macleod kan het ook erg lastig zijn om objectief te blijven in sommige situaties. “Vooral in de anti-stroperij spelen er zoveel zaken tegelijk. Bijvoorbeeld het openen van de markt om ivoor en neushoorn-hoorn legaal te maken. Ben je van plan om als journalist een standpunt binnen zo’n kwestie in te nemen, dan is het wel van belang dat je dat duidelijk maakt aan je publiek. Een verhaal waarin iemand zegt dat het een goed idee is om de markt te openen tegenover iemand die zegt dat het een slecht idee is, is misschien een wat saai verhaal. Als journalist mag je best een mening hebben, maar je moet wel aangeven dát je een mening hebt en dat dit je mening is.”⁵⁰

2.3 Het belang

Op dit moment leven er zeven miljard mensen op deze aarde en het aantal neemt alleen maar toe. We laten met zijn allen een geweldige voetafdruk achter. Dit zien we terug in oorlogen, klimaatverandering, de enorme economische impact, voedselschaarste, bedreigde inheemse culturen, en zo meer.⁵¹ Maar als we kijken naar de media, blijkt dat het nieuws over milieugerelateerde onderwerpen achterblijft. Zoals eerder vastgesteld blijkt dat hoofdredacteurs milieugerelateerde onderwerpen niet altijd voorrang geven op andere journalistieke pijlers zoals oorlog of economie. Daarnaast merken mediaorganisaties sinds de komst van internet dat de journalistiek moet veranderen, en wezen zij veel journalisten de deur. De eersten die konden vertrekken waren vaak de milieu- en wetenschapsredacteurs. In 2008 kortte bijvoorbeeld CNN op de wetenschap-, technologie- en groenredactie, gevolgd door The New York Times in 2013. Zij annuleerden de *Green blog* en ontsloegen hun uit negen personen bestaande groen redactie. Alles om meer te voldoen aan de wensen van de lezer. Maar het hoeft niet op deze manier, aldus co-directeur Kelly Spitzner van Project for Improved Environmental Coverage (PIEC). “Je kunt over natuur en milieu schrijven en alsnog een succesvolle krant hebben,” zegt zij. “In eerste instantie merkten we veel pushbacks, zoals ‘mensen willen alles weten over beroemdheden, ze zijn niet geïnteresseerd in het milieu.’ Maar nu proberen we het

⁴⁹ Leahy, Stephen, interview (2016)

⁵⁰ Macleod, Fiona (interview), 2016

⁵¹ Miller, Tyson en Pollak Todd, 2013

statement te maken dat het mensen wel degelijk kan schelen.”⁵² Want eigenlijk is het ook heel belangrijk voor de lezer om meer te weten te komen over de staat van onze planeet. Reporters without Borders: “Het schrijven over milieugerelateerde onderwerpen is nog nooit zo belangrijk geweest als nu. De fossiele energie is voor 80 procent verantwoordelijk voor de wereldwijde uitstoot van CO₂ en voor 67 procent voor de uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast is de opwarming van de aarde in de 21^e eeuw de grootste bedreiging voor de volksgezondheid.”⁵³

Nederland

Trouw hecht veel waarde aan milieugerelateerde berichtgeving. Zo zegt Den Blijker: “Er zijn zoveel ontwikkelingen in de samenleving gaande die de moeite van het belichten waard zijn. Duurzaamheid en natuur zijn een brede trend aan het worden. We weten bijvoorbeeld dat er een enorm klimaatprobleem boven ons hoofd hangt. Dat zorgt voor spanningen in de samenleving, maar levert ook veel vragen op bij mensen. En daar zijn wij voor; om die ontwikkelingen te beschrijven en vragen te beantwoorden.” Trouw schrijft veel over het klimaatprobleem, dat zij als een heel belangrijk onderwerp ervaren. “Dat strekt zich overigens wel uit over heel veel sub-onderwerpen,” zegt Den Blijker. “Onze pensioenen zijn deels belegd in olieconcerns. Als pensioenbeleggers zich uit de olie terugtrekken heeft dat gevolgen voor ons pensioen. Die dingen leggen we ook bloot.” Trouw houdt duidelijk rekening met de lezer bij het kiezen van de onderwerpen. “We vragen ons af wat interessant is voor de lezer, dat is heel belangrijk,” zegt Den Blijker. “De verhalen moeten aansluiten op zijn beleavingswereld. Als dat namelijk niet het geval is, worden ze niet gelezen. Maar we kiezen ook voor stukken waarbij we willen dat de lezer ze leest zodat hij op de hoogte blijft van de ontwikkelingen in de samenleving. Milieugerelateerde onderwerpen gaan in essentie over onze planeet, biodiversiteit en het menselijk voortbestaan. Het is dus wel belangrijk om daar enigszins kennis van te nemen.”⁵⁴

Ook Mommers vindt het belangrijk om te schrijven over milieugerelateerde onderwerpen. Hij quote in een artikel de journalist Robinson Meyer: “Klimaatverandering is het grote verhaal van deze tijd. Geen ander narratief omvat de gehele mensheid op dezelfde manier. Geen ander narratief dwingt ons antwoord te geven op zoveel vragen: vragen over ethiek, voedsel, olie en technologie; vragen over economische zekerheid, over democratische republieken en staatskapitalisme, over kolonialisme en inheemse volkeren; over wie in de wereld rijk is en wie in de wereld arm is.”⁵⁵ “Dit is voor mij een reden om erover te schrijven,” zegt Mommers. “Ik wil ertoe bijdragen dat de verandering sneller gaat. Meer mensen zien nu dat het belangrijk is om iets voor duurzaamheid te doen. Dat is voor mij persoonlijk een drijfveer. Daarnaast is klimaatverandering een probleem dat nog hele heftige gevolgen gaat hebben als we het IPCC mogen geloven. Niet alle gevolgen zijn al zichtbaar. We moeten ons bewust worden van de mogelijke schade, zodat we de ergste gevolgen kunnen tegengaan. Daarom vind ik dat iedereen er wel wat van af moet weten en zich er bewust van moet zijn.”⁵⁶

Noord-Amerika

Leahy hecht ook veel waarde aan het schrijven over milieugerelateerde onderwerpen, maar merkte in zijn carrière dat anderen deze gedachte niet altijd deelden. “*Environmental journalism* was heel groot toen ik er 25 jaar geleden mee begon,” vertelt hij. “Maar ongeveer 15 jaar terug besloten mediaorganisaties in Noord-Amerika te korten op milieugerelateerde verhalen. Ik ben

⁵² Dattaro, Laura, 2015

⁵³ Reporters without Borders, 2015a

⁵⁴ Blijker, den, Jeroen (interview), 2016

⁵⁵ Mommers, Jelmer, 2016

⁵⁶ Mommers, Jelmer (interview), 2016

eens geïnterviewd als de ‘last Canadian environmental journalist’. Tegen die tijd schreef ik meer voor internationale media dan voor nationale media.” Leahy heeft echter altijd vastgehouden aan zijn geloof om over milieugerelateerde onderwerpen te berichten. Waarom? “De meeste mensen weten erg weinig over de natuur en de werking van de natuur. Maar toch we zijn voor 100% afhankelijk van de wereld voor ons eigen overleven. Daarom vind ik het belangrijk.”⁵⁷

Bryant sluit zich daarbij aan. “Ik word altijd blij van de ambitieuze verhalen en series die een schijnwerper richten op een belangrijke kwestie en mensen daarmee helpen om de wereld om hen heen beter te begrijpen. Niet alleen verhalen over klimaatverandering zijn belangrijk, maar ook al die andere milieugerelateerde verhalen,” zegt hij. “Er zijn veel processen die invloed hebben op de gezondheid van onze planeet. Daar moeten mensen vanaf weten.”

Zuid-Afrika

Macleod: “*Environmental journalism* is belangrijk omdat het zo’n enorm onderwerp is. Het is een onderwerp dat elk aspect van ons leven raakt.” Macleod merkte dat *environmental journalism* in Zuid-Afrika sinds de jaren negentig erg is gegroeid. “In de jaren zeventig en tachtig waren de belangrijkste onderwerpen in Zuid-Afrika vooral persoonlijke vrijheden, anti-apartheid, racisme etc. De focus op het milieu was in die tijd niet zo groot als dat die is geworden in de post-apartheid.”⁵⁸

2.4 Gevaren binnen environmental journalism

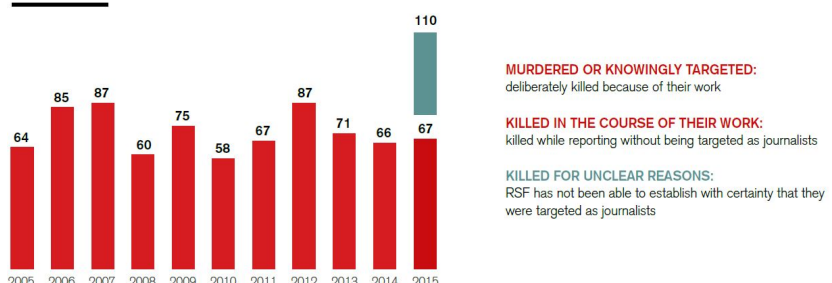
Niets is voor een journalist belangrijker dan zijn lezer. “Het is de taak van de journalist om helemaal in dienst te staan van zijn lezer, de werkelijkheid te beschrijven en te onderzoeken,” schrijft het *NRC-Stijlboek* voor.⁵⁹ Toch wordt dit de journalist niet altijd in dank afgenomen. Wat doe je als journalist als je door tegenstanders wordt bedreigd en dat je eigen leven zelfs gevaar brengt?

‘Journalists who cover environmental issues live in a dangerous climate and are exposed to potentially devastating forces. We are not talking about nature’s hurricanes, squalls, downpours or lightning. Overly inquisitive journalists face harassment, threats, physical violence and sometimes even murder’

Christophe Deloire, Secretary-General Reporters without Borders

Zo luidt de eerste zin van het meest recente rapport van Reporters without Borders.⁶⁰ Vooral de laatste jaren zijn er steeds meer *environmental journalists* ernstig in gevaar gekomen. In de hele wereld werden er tussen 2005 en 2015 787 journalisten vermoord (zie figuur 1). Volgens cijfers van het

At least 787 journalists have been killed in connection with their work since 2005

Figuur 1. Totaal aantal journalisten vermoord sinds 2010 in de hele wereld
 Bron: Reporters without Borders, 2015b

⁵⁷ Leahy, Stephen (interview), 2016

⁵⁸ Macleod, Fiona (interview), 2016

⁵⁹ NRC-stijlboek, no date

⁶⁰ Reporters without Borders, 2015a

‘Committee to Protect Journalists’, zijn 34 *environmental journalists* gedood tijdens hun werk sinds 2004. Dat zijn er meer dan de journalisten die zijn omgekomen in Afghanistan. Vooral in India, Rusland, Indonesië en Argentinië liggen de journalisten die schrijven over houtkap, mijnbouw, vervuiling en landconflicten zwaar onder vuur door de overheid en illegale groeperingen.⁶¹ Maar in de rest van de wereld zijn er ook andere redenen waarom een *environmental journalist* van zijn leven wordt beroofd. Soms is de trigger alleen al de aanwezigheid van een journalist op een milieugevoelige plek. Ook een journalist die in een artikel gedetailleerde namen en feiten noemt, bevindt zich op glad ijs.⁶² “In veel delen van de wereld is schrijven over milieugerelateerde onderwerpen niet langer wetenschapsjournalistiek, maar oorlogsverslaggeving,” stelt Reporters without Borders. Het geweld waaraan *environmental journalists* tegenwoordig worden blootgesteld is nog nooit zo hoog geweest. De onderwerpen die zij behandelen hebben vaak zo’n enorm politiek en economisch belang, dat die hun leven in gevaar brengen.⁶³

Nederland

Den Blijker geeft aan nog nooit problemen te hebben gehad met het schrijven over milieugerelateerde onderwerpen. “De tijd van negatieve reacties is eigenlijk wel voorbij,” zegt hij. “Het groepje wetenschappers dat zich klimaatsceptici noemt is heel gering. Het is in Nederland wel breed gedragen dat er een probleem is. Daarnaast heb ik nooit gemerkt dat mensen verbolgen zijn. Natuurlijk, als je iets schrijft kun je een reactie verwachten. En als die reactie lijvig genoeg en interessant is, kun je er langs de journalistieke weg iets mee doen, zoals een plek op een opiniepagina.”⁶⁴

Ook Mommers heeft nog nooit extreme uitingen van geweld ervaren. “De mensen die De Correspondent bezoeken zijn wel mensen die een kritische kanttekening plaatsen, maar dat vind ik juist goed en juich ik alleen maar toe. We hebben niet echt klimaatontkenners. Daarnaast ben ik gelukkig nog nooit bedreigd,” vertelt hij. “Wel krijg ik drie keer in de maand een e-mail van iemand die zegt ‘je zegt het wel, maar hebt het bij het verkeerde eind’ en vervolgens krijg ik een link naar YouTube. Ook kreeg ik laatst een mailtje met het onderwerp ‘maak jezelf niet belachelijk’. Dat is tot waar het gaat. De bezoekers van De Correspondent zijn heel schappelijk en netjes, dus het valt erg mee.”⁶⁵

Noord-Amerika

Leahy heeft al wel het een en ander meegemaakt. “Vaak krijg ik wel positieve reacties,” zegt hij, “alleen op klimaatverhalen krijg ik weleens haatmail.” Maar het is ook weleens verder gegaan dan dat. Zo vertelt Leahy dat hij een paar jaar geleden is aangeklaagd. “Ik had een column geschreven over landconversie voor een kleine krant. Ik werd aangeklaagd voor een half miljoen dollar en dat gold ook voor de krant. De rechtszaak sleepte jaren voort en koste duizenden dollars aan juridische kosten. De krant ging eraan failliet en ging uiteindelijk nooit naar de rechtbank toe.”

Daarnaast heeft Leahy zich een paar keer bedreigd gevoeld. “Ik deed onderzoek naar illegale dumping van afvalmateriaal op akkers. Toen ben ik fysiek bedreigd geweest. Ik heb het op een rennen gezet.” Uiteindelijk is Leahy er nog goed vanaf gekomen, maar mentaal zat hij er wel even doorheen. “Het was heel stressvol voor mijn familie en ik besloot toen bijna om te stoppen met journalistiek. Het doet me pijn om te zeggen dat ik het schrijven over controversiële

⁶¹ Elbein, Saul, 2015

⁶² Reporters without Borders, 2015a

⁶³ Reporters without Borders, 2009

⁶⁴ Blijker, den, Jeroen (interview), 2016

⁶⁵ Mommers, Jelmer (interview), 2016

onderwerpen een tijdje links liet liggen.” Nog af en toe wordt Leahy – in mindere mate – bedreigd en krijgt hij te maken met pogingen tot omkoping.

Bij The New York Times valt het aantal extreme reacties van lezers erg mee. “Er komen wel altijd veel reacties binnen op onze verhalen over klimaatverandering,” vertelt Bryant. “Dat valt wel te verwachten, gezien hoe gepolitiseerd het probleem is. Maar het blijft bij een kritische noot en is zelden meer dan dat.”

Zuid-Afrika

“Er zijn weleens incidenten geweest,” vertelt Macleod. “Niet alleen bij mijzelf, maar ook bij een van mijn collega’s. Dat gebeurt nou eenmaal als je te dichtbij de waarheid komt. Maar laat ik het zo zeggen: er is nog niemand neergeschoten.” Volgens Macleod kan *environmental journalism* wel een gevaarlijk veld zijn, maar valt het over het algemeen nog mee. Wel merkt ze dat er kritisch gereageerd wordt. “Het hangt af van het verhaal,” zegt ze. “Maar ik beschouw het als een goed ding. Als mensen boos op je zijn, ben je goed bezig als journalist.”

2.5 Conclusie

Environmental journalism kent veel uitdagingen. Ten eerste zijn milieugerelateerde onderwerpen vaak gecompliceerd. Daardoor is het lastig om een duidelijk, interessant artikel te schrijven. Artikelen moeten sexy en ‘newsy’ zijn. Maar hoe pak je zo iets aan? Uit onderzoek blijkt dat *environmental journalists* hier veel te weinig training in krijgen. Ook heeft maar 12 procent een diploma in wetenschap of milieu. Ten tweede blijkt dat door de complexiteit van milieugerelateerde verhalen, de voorkeur van veel hoofdredacteuren uitgaat naar makkelijkere, sensationelere verhalen. Twee journalisten (Stephen Leahy en Fiona Macleod) gaven daarom allebei aan dat het erg lastig is om je verhaal te verkopen.

Een ander duidelijk kenmerk van *environmental journalism* is het spanningsveld tussen journalistiek en activisme. Zoals ik in de definitie van *environmental journalism* al had geconstateerd is het goed mogelijk om deze tak van de journalistiek met een activistische insteek te bedrijven. Dit hangt echter wel erg af van de mediaorganisatie waar je voor werkt. Uit mijn interviews blijkt bijvoorbeeld dat de traditionele nieuwsmedia (Trouw en The New York Times) een wat terughoudende houding hebben tegenover activisme. Wel geven ze beiden aan een lijn te trekken. Zo zegt Den Blijker dat ze ‘altijd objectief proberen te zijn maar wel dingen aanpakken als het nodig is.’ Bryant geeft aan dat The New York Times ‘op een eerlijke en waarheidsgetrouwe manier over onderwerpen schrijft, maar al wel lang geleden gestopt is met mensen aan het woord te laten die de gevestigde kennis over klimaatverandering ontkennen’.

Daar tegenover zijn Macleod en Mommers meer activistisch. Mommers is de meest activistische van de geïnterviewde journalisten. Omdat klimaatverandering tot een aanzienlijke schade kan leiden en staten, bedrijven en burgers nog te weinig actie ondernemen, vindt hij het belangrijk dat de journalistiek aan de bel trekt en dat een ‘activistische houding niet alleen geoorloofd, maar noodzakelijk is’. Macleod is iets terughoudender, maar geeft aan door activistische groepen uitgenodigd te worden voor workshops en daar gehoor aan te geven. Wel vindt ze dat het de taak is van een journalist ‘onafhankelijk te blijven van activistische groepen’. Dit moet een journalist echter ‘van geval tot geval bekijken’. Hieruit valt te concluderen dat kranten terughoudender zijn met activisme dan journalisten die werkzaam zijn bij nieuwere journalistieke platformen. Wel zijn Macleod en Leahy het met elkaar eens dat als je besluit je mening te geven als journalist, je dit wel duidelijk in je verhaal moet aangeven.

Alle journalisten gaven dezelfde reden waarom ze het belangrijk vinden om over milieugerelateerde onderwerpen te schrijven: milieugerelateerde onderwerpen raken ons eigen leven. Vooral klimaatverandering werd genoemd als voorbeeld. Sommige journalisten willen burgers uitleg geven over de staat van de aarde en hun vragen beantwoorden, anderen willen juist aansturen op verandering. Hoe elke journalist het onderwerp ook persoonlijk wil aanpakken, de algemene conclusie is dat milieugerelateerde onderwerpen het leven van burgers raakt en dat het daarom goed is om als journalist meer duiding te geven.

Ten slotte blijkt uit cijfers van Reporters without Borders dat *environmental journalism* een steeds gevaarlijker veld wordt om in te werken. Er zijn zelfs meer *environmental journalists* omgekomen dan oorlogsjournalisten in Afghanistan. Wel zijn er verschillen tussen landen in hoe gevaarlijk *environmental journalism* is: in landen waar minder persvrijheid is, is ook *environmental journalism* gevaarlijker dan in landen waar persvrijheid wel gewoon is. Toch blijkt uit mijn interviews dat vooral de onderzoeksjournalisten (Stephen Leahy en Fiona Macleod) te maken krijgen met gevaren en bedreigingen. Zij houden zich bezig met controversiële onderwerpen en willen de waarheid aan het licht brengen. Dit wordt hen niet altijd in dank afgenomen.

Hoofdstuk 3: Hoe berichten de ‘groene’ kranten in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika over milieugerelateerde onderwerpen?

‘Extreem weer treft verzekeraars, honderden miljoenen euro’s schade’ kopt de Volkskrant. ‘Verband aangetoond tussen landbouwgif en verdwijnen bijen’, staat er in dikgedrukte letters op de website van het NRC. ‘Dorp in Alaska vlucht voor stijgende zeespiegel’, zegt Trouw. Het is duidelijk dat de staat van de aarde op dit moment niet al te best is. Maar begrijpt de lezer wel precies wat er gaande is? Staan deze berichten in een duidelijke context, of verschijnt er gewoon eens in de zoveel tijd een kort artikel met wéér een doemverhaal?

In dit hoofdstuk wil ik verder uitzoeken hoe vaak en hoe een krant uit elk land over milieugerelateerde onderwerpen bericht. Aan welke onderwerpen hechten de kranten het meeste waarde, en zit er verschil in welke onderwerpen een Nederlandse, Noord-Amerikaanse of Zuid-Afrikaanse krant behandelt?

3.1 Groene berichtgeving

Ik heb gekozen om de meest ‘groene’ kranten uit elk land met elkaar te vergelijken: Trouw, The New York Times en The Star.

In Nederland is de meest ‘groene’ krant de Trouw. Zij hebben als enige in Nederland een rubriek in de krant die alleen maar gaat over milieugerelateerde onderwerpen. Uit voorgaande studies van PIEC blijkt dat The New York Times de meeste verhalen publiceert die gaan over milieugerelateerde onderwerpen in Noord-Amerika.⁶⁶ Tijdens mijn literatuurstudie kwam ik erachter dat in meerdere wetenschappelijke onderzoeken The Star wordt gebruikt voor milieugerelateerde inhoudsanalyses.

De drie kranten op een rij:

- **Trouw**, is een landelijk dagblad en is de op vijf na grootste krant in Nederland. Oplage: 103.382 voor maandag – zaterdag en 123.300 voor de zaterdag.⁶⁷
- **The New York Times**, is een landelijk dagblad in Amerika en is de op een na grootste krant in heel de Verenigde Staten. Oplage (totaal digitaal en print in 2015): 2.178.674 voor maandag – vrijdag en 2.624.277 voor zondag.⁶⁸
- **The Star**, is een landelijk dagblad in Zuid-Afrika, en is de op tien na grootste krant in Zuid-Afrika. De doordeweekse oplage: 86.833.⁶⁹

Voor de media-analyse heb ik de digitale krantendatabase LexisNexis geraadpleegd. Ik heb gekeken naar de periode 1995 tot en met 2015. The Star is pas vanaf 2007 beschikbaar in LexisNexis, dus heb ik vanaf dat jaar The Star meegenomen in mijn analyse. Ik heb deze periode gekozen omdat ik wilde onderzoeken of er een trend zichtbaar is in het schrijven over milieugerelateerde onderwerpen over een periode van twintig jaar. In deze periode heb ik gekeken hoe vaak de drie kranten berichten over een aantal milieugerelateerde onderwerpen. Hiervoor heb ik een lijst met zoektermen opgesteld die te vinden is in Bijlage II. Deze

⁶⁶ PIEC, 2015

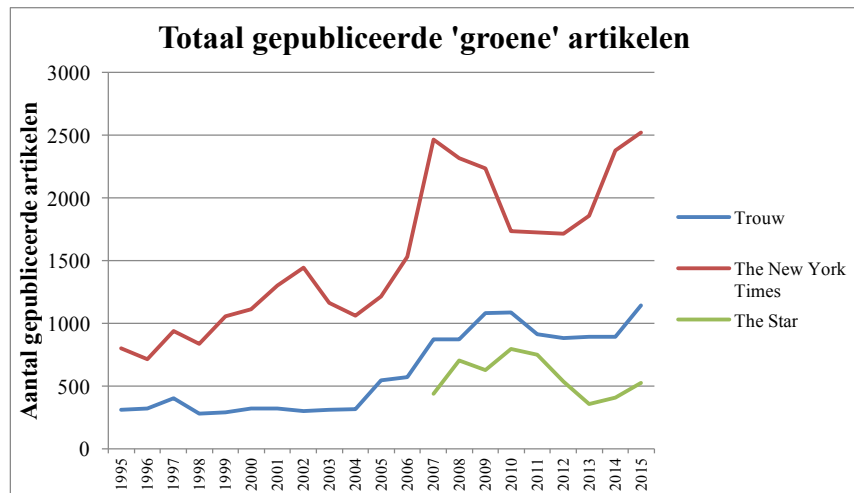
⁶⁷ Persgroep Nederland, 2015

⁶⁸ O’Shea, Chris, 2015

⁶⁹ Plaut, Martin, 2016

zoektermen zijn gebaseerd op een studie van PIEC⁷⁰ die een survey deed onder *environmental professionals* waaronder: wetenschappers, professoren, onderzoekers en werknemers van natuurbeschermingsorganisaties. Aan hen werd gevraagd wat op dit moment de meest belangrijke milieugerelateerde onderwerpen zijn en zullen zijn in de toekomst. Hier kwam een top 22 uit. Uit deze top 22 heb ik 7 onderwerpen gekozen die mij het meest relevant leken voor mijn onderzoek naar *environmental journalism*. De zeven onderwerpen luiden: gezondheid oceaan, klimaatverandering, ontbossing/habitatverlies, zoetwater kwaliteit/schaarste, biodiversiteit, duurzame energie en luchtvervuiling.

Er zit een stijgende lijn in het totaal aantal gepubliceerde 'groene' artikelen in de afgelopen twintig jaar (figuur 2). Wel is er een flink verschil tussen de drie landen: zo schrijft The New York Times veruit het meest over milieugerelateerde onderwerpen. The Star schrijft in vergelijking met de andere twee kranten het minst hierover. Een meer gedetailleerd overzicht van de resultaten is te vinden in de bijlagen tabel B1 tot en met tabel B3.

Figuur 2. Hoe vaak hebben de drie kranten tussen 1995 en 2015 over alle zeven milieugerelateerde onderwerpen bericht?

Het is niet verwonderlijk dat The New York Times meer schrijft over milieugerelateerde onderwerpen dan Trouw of The Star, als je kijkt naar de grootte van de geanalyseerde kranten (de oplage van The New York Times is vijftientig keer groter dan die van The Star en bijna achttien keer groter dan die van Trouw). Opvallend is dat The New York Times en Trouw van 1995 tot en met 2015 meer milieugerelateerde verhalen zijn gaan publiceren, terwijl de media-aandacht van The Star tussen 2007 en 2015 niet toeneemt. Er is helaas geen informatie van The Star voor 2007 te vinden in LexisNexis. Hierdoor is het onduidelijk of The Star over de gehele onderzochte periode meer of minder is gaan publiceren over milieugerelateerde onderwerpen. The New York Times berichtte in 2007 het meest over milieugerelateerde onderwerpen. Voor zowel Trouw als voor The Star was het piekjaar 2010. Niet eerder schreef The Star zoveel over zoetwater kwaliteit/schaarste als in dat jaar. Na een korte analyse van de resultaten in LexisNexis, kan gesteld worden dat de stijging in artikelen over zoetwater kwaliteit/schaarste te maken heeft met de droogte die Zuid-Afrika teisterde als gevolg van El Niño. Dat Trouw in 2010 veel schreef over milieugerelateerde onderwerpen is ook te verklaren. Planbureau Nederland vermeldt dat 2010 een jaar van extremen was op klimaatgebied. China kampte met overstromingen, Rusland had te maken met de heetste zomer sinds het begin van de weermetingen en Midden-Europa had te maken met zware regenval. Nederland beleefde in 2010 het koudste jaar sinds 1990.⁷¹

Tussen 2006 en 2007 steeg het aantal milieugerelateerde publicaties in The New York Times enorm. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de documentaire *An Inconvenient Truth* van Al

⁷⁰ PIEC, 2015

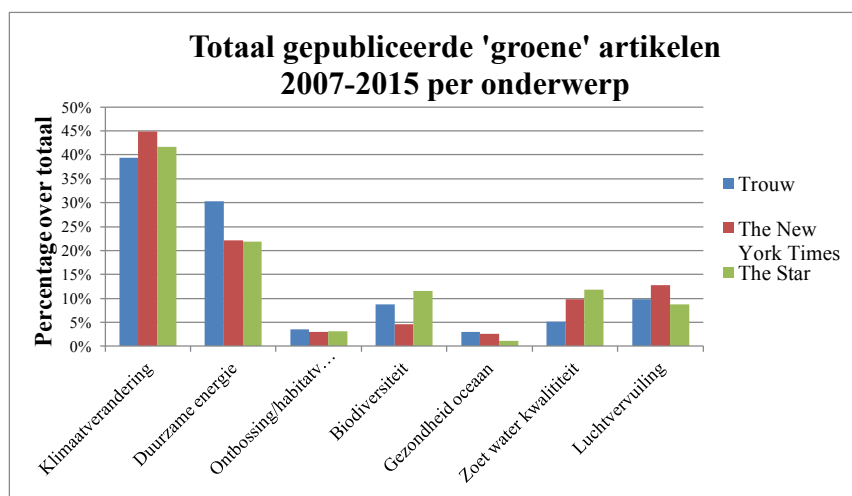
⁷¹ Rob van Dorland, Wieke Dubelaar- Versluis en Bert Jansen, 2011

Gore die halverwege 2006 uitkwam. Deze documentaire benadrukte de grote impact van klimaatverandering op onze aarde en schudde heel Amerika goed wakker. In 2007 ontving Al Gore dankzij de documentaire de Nobelprijs voor de Vrede. Het klimaat was in deze jaren even 'hot topic' in The New York Times. Na 2007 daalt de berichtgeving gestaag. De aandacht voor milieugerelateerde onderwerpen is bij alle drie de kranten de laatste jaren weer toegenomen. Vooral klimaatverandering draagt bij aan deze stijging.

3.2 Zeven onderwerpen

Van 1995 tot en met 2015 heb ik per krant bijgehouden hoe vaak ze over de zeven gekozen onderwerpen berichten. De gedetailleerde resultaten van dit onderzoek, zoals grafieken en tabellen, zijn te vinden in Bijlage III en tabellen B1 t/m B3. Om de drie kranten goed te kunnen vergelijken, heb ik in plaats van totale aantallen, percentages gebruikt. Zo speelt de grootte van de krant geen rol.

Een overzicht van de resultaten is weergegeven in figuur 3. De belangrijkste onderwerpen in de afgelopen acht jaar zijn klimaatverandering en duurzame energie. Van de drie kranten heeft The New York Times procentueel gezien het meest over klimaatverandering geschreven, gevolgd door The Star en als laatste de Trouw.

Figuur 3. Welke krant vindt welk onderwerp het meest belangrijk over de laatste acht jaar?

Daarentegen bericht Trouw het meest over duurzame energie. The Star en The New York Times schrijven ongeveer evenveel over dit onderwerp. De minst populaire 'groene' onderwerpen in deze periode zijn de gezondheid van de oceaan en ontbossing/habitat verlies.

Hieronder geef ik een aantal opvallende bevindingen van Bijlage III.

Klimaatverandering

Klimaatverandering wordt voor zowel The New York Times, als voor de Trouw een steeds belangrijker onderwerp om over te schrijven. Ook The Star besteedt veel aandacht aan klimaatverandering en haalde zelfs Trouw en The New York Times in 2011 in. Dit is te verklaren door de klimaatop die in 2011 in Durban werd gehouden. Zie paragraaf 3.3 voor meer over de klimaatoppen.

Zoetwater kwaliteit/schaarste

The New York Times schrijft vooral tussen 1995 en 2002 veel over zoetwater kwaliteit/schaarste. Daarna daalt het aantal gepubliceerde artikelen omtrent dit onderwerp sterk. The Star publiceert daarentegen de laatste jaren juist wel veel over zoetwater. Dit is te verklaren doordat Zuid-Afrika geregeld last heeft van droogte en andere zoetwater problemen.

Biodiversiteit

De berichtgeving over biodiversiteit schommelt sterk tussen de drie kranten. In de jaren negentig bericht vooral The New York Times regelmatig over biodiversiteit. Aan het begin van de millenniumwisseling neemt Trouw het stokje over. The Star schrijft de laatste jaren juist veel over biodiversiteit. De artikelen in The Star gaan vooral over de toenemende strijd tegen de stropers.

Duurzame energie

Trouw schrijft over de hele geanalyseerde periode het meest over het onderwerp duurzame energie. Zo bestond de berichtgeving van Trouw in 1999 voor 29% uit duurzame energie, terwijl The New York Times achterblijft met slechts 8%. De Nederlandse krant schrijft vooral veel over zonne-energie en zonnepanelen. Nederland beschikt over twee grote universiteiten, TU Delft en TU Twente die vooraanstaande internationale universiteiten zijn op het gebied van innovatie in duurzame energie. In Bijlage III is te zien dat de berichtgeving over duurzame energie van Trouw vanaf 1995 percentueel steeds meer toeneemt en niet meer onder de waarde van 1995 komt. In 1995 stelde de Nederlandse overheid ambitieuze doelstellingen op in de derde Energienota. Dit is een stimulans geweest voor een groot aantal nieuwe initiatieven op het gebied van energie. Tegelijkertijd werden er ook regelmatig vraagtekens gezet bij de haalbaarheid van deze ambities.⁷²

Luchtvervuiling

In 2005 schrijft Trouw meer dan de andere twee kranten over het onderwerp luchtvervuiling. In dit jaar ging de richtlijn luchtkwaliteit van de Europese Unie van kracht. Mede daardoor was er veel nieuws rondom luchtvervuiling. Na een korte inhoudsanalyse blijkt dat staatssecretaris van Geel in 2005 veel in het nieuws kwam. Deze staatssecretaris moest zorgen voor een verbeterde luchtkwaliteit in Nederland, wat hem helaas niet lukte.

3.3 Klimaatconferenties

Klimaatverandering werd voor het eerst erkend als een ernstig mondiaal probleem in 1979. Dit gebeurde tijdens de Eerste Wereldklimaatconferentie in Genève. De klimaatconferentie werd georganiseerd door de Wereld Meteorologische Organisatie (WMO) en het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (United Nations Environment Program - UNEP). De conferentie riep regeringen van over de hele wereld op om de door de mens veroorzaakte klimaatverandering tegen te gaan. Negen jaar later kwam de eerste oproep voor een concrete reductiedoelstelling tijdens de Conferentie van Toronto in 1988. De VN en wetenschappers, politici en ambtenaren uit 48 verschillende landen riepen op tot een reductie van de CO₂-emissies. De uitstoot van CO₂ moest tegen 2005 met 20% verminderd zijn. In 1988 richtte de WMO en de UNEP het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) op. Dit internationale netwerk van meer dan 2000 wetenschappers kreeg de opdracht om de stand van zaken op te maken van:

- De bestaande wetenschappelijke kennis over het klimaat
- De gevolgen van klimaatverandering voor het milieu, de economie en de samenleving
- Mogelijke strategieën als antwoord op deze veranderingen⁷³

Het IPCC maakte in 1990 zijn bevindingen bekend in een eerste *Assessment Report*. Nieuwe edities van dit rapport volgden in 1995, 2001, 2007 en 2013. Het vierde rapport uit 2007 zorgde

⁷² Verbong, Geert, 2001

⁷³ Factsheet IPCC, 2013

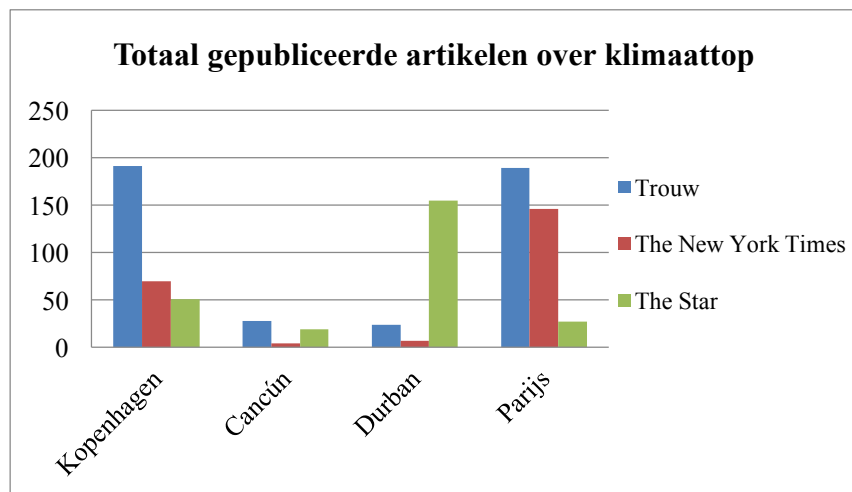
voor een belangrijke doorbraak in de ontwikkelingen van het klimaatbeleid; het nam de laatste ‘wetenschappelijke onzekerheden’ voor eens en altijd weg.⁷⁴

Het *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC) is een internationaal klimaatverdrag waarin alle afspraken staan die gemaakt zijn tussen landen omtrent het bestrijden van klimaatverandering. Deze landen komen jaarlijks bijeen om te praten over de voortgang van bestrijding van klimaatverandering.⁷⁵ De eerste bijeenkomst, ook wel COP (Conferences of the Parties) genoemd, werd gehouden in 1995 in Berlijn.

Voor mijn onderzoek wilde ik graag bestuderen hoe vaak de drie geanalyseerde kranten berichten over klimaatconferenties. Ik onderzoek welke krant het meest over een klimaatop schrijft en ook of dit een verband heeft met de locatie van de klimaatop.

Voor dit onderzoek heb ik de berichtgeving van de Trouw, The New York Times en The Star over vier klimaatoppen vergeleken. Hiervoor heb ik opnieuw gebruik gemaakt van de krantendatabank LexisNexis. De gebruikte zoektermen zijn te vinden in Bijlage IV. De vier klimaatoppen die ik heb onderzocht zijn de klimaatop in Kopenhagen in 2009, de klimaatop in Cancún in 2010, de klimaatop in Durban in 2011 en de klimaatop in Parijs in 2015. De klimaatoppen in Kopenhagen en Parijs worden over het algemeen als belangrijkste conferenties beschouwd. Daarom wilde ik deze twee meenemen in mijn analyse. Omdat Kopenhagen en Parijs in Europa liggen, was mijn hypothese dat Trouw het meeste over deze klimaatoppen zou berichten. Om na te gaan of de locatie inderdaad te maken heeft met hoe vaak er wordt geschreven over een klimaatop, heb ik ook gekeken naar de minder belangrijke klimaatconferenties in Cancún en in Durban. Cancún is de dichtstbijzijnde klimaatop die in de buurt van Noord-Amerika werd gehouden en de klimaatconferentie in Durban werd in Zuid-Afrika is gehouden. Klimaatoppen van voor het jaar 2007 kon ik niet meenemen omdat er geen informatie beschikbaar is van The Star in LexisNexis.

Zoals te zien is in figuur 4, heeft Trouw het meest geschreven over de klimaatoppen in Kopenhagen en Parijs en maar weinig over de klimaatoppen buiten Europa. The Star vond vooral de klimaatop in eigen land erg belangrijk, terwijl The New York Times en Trouw daar maar weinig aandacht voor hadden. Opvallend is dat The New York Times van alle klimaatoppen die ik heb onderzocht het minst heeft geschreven over de klimaatop in Cancún, terwijl die wel het dichtste bij de landgrens van de Verenigde Staten werd gehouden.

Figuur 4. Hoe vaak berichten de drie kranten over een klimaatop?

⁷⁴ Klimaat.be, no date

⁷⁵ Groen, Tessa, 2015

3.4 Conclusie

The New York Times en Trouw schrijven in toenemende mate over de zeven gekozen milieugerelateerde onderwerpen (gezondheid oceaen, klimaatverandering, ontbossing/habitatverlies, zoetwater kwaliteit/schaarste, biodiversiteit, duurzame energie en luchtvervuiling). The Star daarentegen laat geen duidelijke stijgende lijn zien vanaf 2007.

Tabel 1: De vier populairste onderwerpen per krant over de gehele periode

Trouw	The New York Times	The Star
1. Klimaatverandering	1. Klimaatverandering	1. Klimaatverandering
2. Duurzame energie	2. Luchtvervuiling	2. Duurzame energie
3. Luchtvervuiling	3. Duurzame energie	3. Zoetwater kwaliteit/schaarste
4. Biodiversiteit	4. Zoetwater kwaliteit/schaarste	4. Biodiversiteit

Zoals te zien is in tabel 1, vinden alle drie de kranten klimaatverandering het belangrijkste onderwerp. Ook staat bij alle drie de kranten 'duurzame energie' in de top drie. Alleen The Star hecht meer waarde aan zoetwater kwaliteit/schaarste dan aan luchtvervuiling, het onderwerp dat wel in de top drie staat van Trouw en The New York Times. Echter, dit resultaat van The Star is gebaseerd op acht jaar terwijl de resultaten van The New York Times en Trouw gebaseerd zijn op eenentwintig jaar. Om dit te corrigeren heb ik ook gekeken naar de vier populairste onderwerpen in de afgelopen acht jaar. Het resultaat is te zien in tabel 2.

Tabel 2: De vier populairste onderwerpen per krant tussen 2007 – 2015

Trouw	The New York Times	The Star
1. Klimaatverandering	1. Klimaatverandering	1. Klimaatverandering
2. Duurzame energie	<u>2. Duurzame energie</u>	2. Duurzame energie
3. Luchtvervuiling	<u>3. Luchtvervuiling</u>	3. Zoetwater kwaliteit/schaarste
4. Biodiversiteit	4. Zoetwater kwaliteit/schaarste	4. Biodiversiteit

Hieruit blijkt dat The New York Times de laatste acht jaar meer is gaan schrijven over duurzame energie dan over luchtvervuiling. De volgorde van Trouw blijft hetzelfde. Uit tabel 2 blijkt dat elke krant een onderwerp niet in de top vier heeft staan die de andere twee kranten wel in de top vier hebben staan. Zo staat biodiversiteit niet in de top vier van The New York Times, staat luchtvervuiling niet in de top vier van The Star en staat zoetwater kwaliteit/schaarste niet in de top vier van Trouw.

Ten slotte blijkt uit mijn bevindingen over de klimaatconferenties dat nabijheid een rol kan spelen in hoeveel de kranten schrijven over een klimaatop. Het lijkt erop dat de Trouw over het algemeen meer aandacht besteedt aan klimaatop dan de andere twee kranten. De voorkeur gaat echter uit naar klimaatop dicht bij huis (Kopenhagen en Parijs). Of dit met locatie te maken heeft of met belangrijkheid is niet duidelijk naar voren gekomen tijdens mijn onderzoek. The Star schreef aanzienlijk meer over de klimaatop in eigen land. Zo publiceerden ze veel over de klimaatconferentie in Durban en veel minder over de klimaatconferenties in Kopenhagen en Parijs, terwijl die klimaatoppen belangrijker waren. The New York Times laat niet duidelijk locatie afhankelijke berichtgeving zien. De krant schreef juist het minst over de klimaatop in Cancun terwijl deze het dichtst bij eigen land was. Een verklaring hiervoor kan zijn dat The New York Times meer waarde hecht aan de uitkomst van een klimaatop en de afspraken die worden gemaakt tijdens een conferentie dan de locatie.

Hoofdstuk 4: Conclusie en aanbevelingen

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: *Wat is het eigene van environmental journalism in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika?* In dit hoofdstuk ga ik in op mijn bevindingen en geef ik ten slotte aanbevelingen voor de journalistiek.

4.1. Conclusie

Het doel van mijn onderzoek was om op zoek te gaan naar het eigene van *environmental journalism* in Nederland, Noord-Amerika en Zuid-Afrika. Na mijn studie blijkt echter dat er juist veel overeenkomsten zijn tussen de onderzochte landen. Een opvallende ontdekking, omdat alle drie de landen qua mens, cultuur en natuur veel van elkaar verschillen. Omdat *environmental journalism* over de drie continenten niet veel verschilt, kan ik nu algemene uitspraken doen over het eigene van *environmental journalism*:

Environmental journalism is journalistiek die zich richt op de spanningen tussen mens en milieu (biodiversiteit, klimaat, duurzame energie, luchtvervuiling, etc.), die op een traditionele, maar ook op een meer activistische wijze bedreven kan worden.

Over het algemeen is te concluderen dat de traditionele media zoals kranten een minder activistische houding aannemen bij het schrijven over milieugerelateerde onderwerpen dan de nieuwe online journalistieke platformen.

In de *environmental journalism* zijn er twee grote uitdagingen. Deze twee zijn:

- De complexiteit van de onderwerpen;
- De verkoop van milieugerelateerde verhalen aan mediaorganisaties of hoofdredacteurs

Uit de literatuur en de meeste interviews blijkt dat dit de twee lastigste aspecten zijn die in de *environmental journalism* spelen. Verhalen moeten boeiend en duidelijk zijn, zonder ze teveel te versimpelen. Maar tegelijkertijd moeten ze ook nog sexy en ‘newsy’ zijn. De combinatie van deze twee zaken is vaak erg moeilijk te bereiken. Als alternatief wordt vaak persoon A tegenover persoon B gezet, of een voorstander tegenover een tegenstander. Dit komt het verhaal niet ten goede. De journalist moet juist zorgen voor duiding en analyse. Daarnaast blijkt dat door de complexiteit van milieugerelateerde verhalen, hoofdredacteurs vaak deze artikelen opzijshuiven. De voorkeur gaat eerder uit naar makkelijkere, sensationelere verhalen.

Een misvatting over *environmental journalism* is dat het alleen maar gaat over natuur, of natuurbehoud. Maar milieugerelateerde onderwerpen gaan juist in essentie over ons eigen bestaan. We zijn als mensen afhankelijk van de aarde. Milieugerelateerde onderwerpen raken alle aspecten van ons leven: van duurzame energie tot ons pensioengeld dat in oliebedrijven wordt belegd en van klimaatverandering tot pesticiden in de landbouw wat ons van voedsel moet voorzien. Het is de taak van *environmental journalists* om context bieden, duiding te geven en de waarheid boven tafel te krijgen.

Dit brengt wel gevaren met zich mee. Zo blijkt dat de *environmental journalists* die zich het meest bezighouden met diepgaande onderzoeksjournalistiek de grootste kans lopen om in levensbedreigende situaties terecht te komen. Uit cijfers van Reporters without Borders blijkt dat *environmental journalism* een steeds gevaarlijker veld wordt om in te werken en dat er zelfs meer *environmental journalists* zijn gedood dan oorlogsjournalisten in Afghanistan.

Een eigen onderzoek naar de berichtgeving van de drie ‘groenste’ kranten in Nederland, Verenigde Staten en Zuid-Afrika (Trouw, The New York Times en The Star) laat zien dat elke krant veruit het meest schrijft over klimaatverandering. Dit geeft aan hoe groot en globaal het klimaatprobleem is, maar geeft niet weer wat de verschillen zijn tussen de verschillende kranten en landen. Daarom is het interessanter om te kijken over welke onderwerpen de kranten minder schrijven. Zo blijkt dat elke krant over één onderwerp minder schrijft dan de andere twee kranten. Trouw schrijft minder over zoetwater kwaliteit/schaarste dan de andere twee kranten, The New York Times minder over biodiversiteit en The Star minder over luchtvervuiling.

Er zijn een aantal land specifieke eigenschappen van *environmental journalism*:

Een van de belangrijkste eigenschappen in Nederland is dat de benaming ‘*environmental journalism*’ nog helemaal niet bekend is. Wel zijn er journalisten die zich met milieugerelateerde onderwerpen bezighouden, maar zij noemen zich liever gewoon ‘journalisten’ zonder er verder een etiket op te plakken. Een uitdaging die alleen in Nederland door een journalist werd genoemd, is dat burgers soms verward en angstig worden achtergelaten. Verward, want er is veel tegenstrijdige berichtgeving over klimaatverandering in de media en angstig, want als media de ernst van het probleem wél schetsen, gebruiken ze vaak doemscenario’s en clichés en bieden ze weinig perspectief.

In Noord-Amerika is *environmental journalism* wel een aparte tak binnen de journalistiek. Sterker nog, *environmental journalism* is eind negentiende eeuw tijdens de industrialisatie in Noord-Amerika ontstaan. Terecht kan er gesteld worden dat *environmental journalism* in het beginsel een Amerikaans idee is dat zich vervolgens naar andere landen heeft verspreid. In Noord-Amerika zijn er geen land specifieke kenmerken van *environmental journalism*.

In Zuid-Afrika is *environmental journalism* ook al enige tijd een aparte tak binnen de journalistiek, maar het is niet zo groot als in Noord-Amerika. De belangrijkste land specifieke uitdaging in Zuid-Afrika is de taalbarrière. In Zuid-Afrika zijn er meerdere culturen binnen de landgrenzen en zijn er elf officiële talen erkend. Hierdoor is het lastig voor een *environmental journalist* om zijn verhaal op een beknopte, duidelijke en simpele manier over te brengen op alle inwoners van het land.

4.2 Aanbevelingen voor de journalistiek

Uit deze bevindingen valt wel het een en ander te leren. Hoe kunnen *environmental journalists* beter, maar ook veiliger hun werk doen? Om deze vraag te beantwoorden zou ik graag vier aanbevelingen doen voor *environmental journalists*.

- Ten eerste zou het goed zijn om een opleiding of cursus aan te bieden aan journalisten die verder willen binnen *environmental journalism*. Veel journalisten halen een diploma journalistiek en werken vervolgens op verschillende redacties binnen een mediaorganisatie voordat ze milieugerelateerde onderwerpen gaan beslaan. De journalist heeft hierdoor niet altijd de goede bagage om de ingewikkelde en complexe verhalen op een goede manier aan te pakken. Ze zijn niet bekend met het vakjargon en hebben weinig wetenschappelijke kennis over het milieu. In Amerika zijn er opleidingen *environmental journalism* die mensen kunnen volgen, maar die heb je helaas niet overal. Het zou goed zijn als wetenschapsredacties hun verantwoordelijkheid nemen en hun werknemers trainingen of cursussen aanbieden zodat journalisten beter bekend worden met het vakgebied *environmental journalism*.

- Een goede bijkomstigheid hiervan zal zijn dat journalisten zich niet meer genoodzaakt voelen om ‘saai’ verhalen te schrijven, waarin persoon A tegenover persoon B of een voorstander tegenover een tegenstander wordt gezet. Als je meer afweet van een onderwerp en de feiten kent, is het makkelijker om de lezer ingewikkelde natuurlijke processen uit te leggen, of duiding te bieden bij ontwikkelingen. Op dit moment komen er veel berichten de wereld in die het publieke belang niet dienen, waardoor lezers zijn opgehouden de doemverhalen over klimaatproblemen te lezen. Als journalist is het je taak boeiende en interessante stukken te schrijven waar een lezer juist iets mee kan en daardoor het publieke debat over dit probleem op de juiste manier ondersteunt. Dit kan ook door middel van een activistische insteek, alleen is het dan wel noodzakelijk om als journalist in je artikelen aan te geven dat je je mening geeft.
- Daarnaast is *environmental journalism* bij uitstek geschikt voor *storytelling* en mooie foto's en filmpjes. Online zijn er nog veel meer mogelijkheden dan in een krant. Creëer bijvoorbeeld in een nieuwsapp een aparte ‘milieu’ rubriek, waar foto's, video's en pakkende stukken tekst met elkaar worden afgewisseld of maak een artikel duidelijker door gebruik te maken van *infographics*. Op die manier spreek je veel meer tot de verbeelding van de lezer. Op dit moment is het klimaatprobleem een onderwerp dat niet onder hoeft te doen voor ander nieuws. Het is alleen de kunst om een goede manier te vinden om de verhalen te vertellen. Door *storytelling* te combineren met veel visuele effecten kan een ‘stoffig’ milieuverhaal ineens ontzettend boeiend en interessant worden.
- *Environmental journalists* die de kant van onderzoeksjournalistiek opgaan moeten zich bewust zijn van de gevaren binnen deze tak van de journalistiek. Een grote ontdekking kan problemen opleveren met bijvoorbeeld overheden en bedrijven die geen gezichtsverlies willen leiden. Dit kan zomaar het leven van de journalist in gevaar brengen. Het zou jammer zijn als journalisten zich geïntimideerd voelen en daardoor te bang worden om over controversiële onderwerpen te schrijven. Juist in deze tijd van het grote klimaatprobleem is het belangrijker dan ooit dat *environmental journalists* de onderste steen boven halen. Daarom zou ik graag ervaringsdeskundige Stephen Leahy's advies doorgeven: werk als journalisten samen. Het is belangrijk om elkaar informatie en tips te geven. Zie elkaar niet als concurrenten, maar help elkaar waar dat mogelijk is.

Verantwoording methodologie

In deze scriptie heb ik verschillende methoden gebruikt. In hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2 heb ik een literatuurstudie gedaan, afgewisseld met interviews. Volgens Koetsenruijter en Van Hout heeft de methode interviewen voor- en nadelen. Zo stellen zij dat de menselijke factor de kracht en tegelijk de beperking van deze methode is. Het kan soms lastig zijn om mensen van de juiste informatie te ontklokken.⁷⁶ Ik heb zelf ook ervaren dat interviewen niet altijd een goede manier van informatie vergaren is. Ik stelde bijvoorbeeld aan alle journalisten de vraag wat de uitdagingen zijn van *environmental journalism*. Hoewel de meesten wel een uitdaging konden noemen, kan ik niet met zekerheid stellen dat de journalisten mij alle uitdagingen hebben verteld waar ze in hun werk mee te maken krijgen. Wellicht kwamen ze na het interview op nog een andere uitdaging of voelden ze zich niet genoodzaakt om alle uitdagingen die ze wisten te vertellen. Als interviewer moest ik het doen met de antwoorden die mij op het moment van het interview werden gegeven.

Interviewen als onderzoeksmethode heeft ook voordelen. Zo kun je allerlei vragen aan experts voorleggen. Voor het genereren van ‘echte’ kennis is dat heel efficiënt.⁷⁷ Alle journalisten die in mijn scriptie aan het woord kwamen, heb ik uitgekozen op hun expertise in het vakgebied. Ik kan er dus vanuit gaan dat de informatie die ze me hebben gegeven volledig betrouwbaar is. De informatie van de vijf journalisten heb ik aangevuld met literatuur. Helaas was er geen literatuur te vinden over *environmental journalism* in Nederland. Daarom was ik alleen voor Nederland volledig afhankelijk van de interviews.

Ik startte dit project met het idee om van alle kranten die ik in hoofdstuk 3 heb geanalyseerd, ook een journalist te interviewen die bij die krant werkzaam is. Helaas heeft The Star geen gehoor gegeven aan meerdere aanvragen voor een interview. Hierdoor heb ik uit Zuid-Afrika maar één persoon kunnen interviewen, terwijl ik uit de andere landen wel twee mensen heb kunnen vinden. Ik heb erover nagedacht om een andere *environmental journalist* te interviewen, maar kwam toen tot de conclusie dat ik die op geen enkele wijze goed had kunnen verantwoorden.

In hoofdstuk 3 heb ik gebruik gemaakt van de methode kwantitatieve inhoudsanalyse. Koetsenruijter en Van Hout stellen dat de kwantitatieve inhoudsanalyse concrete, transparante data generen. Deze methode richt zich op de inhoud van media. Hier kleefte wel een nadeel aan: over het ontstaan van die inhoud, over het waarom of over het effect van de inhoud kan de analyse niets zeggen.⁷⁸

Daarom heb ik in hoofdstuk 3 ook deels gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse. In de eerste plaats wilde ik onderzoeken hoe vaak een krant over milieugerelateerde onderwerpen berichtte en vervolgens over welke onderwerpen ze het meest berichtten. Uiteindelijk kwam daar data uit, die ik vervolgens dieper ben gaan analyseren. Deze diepere analyse is terug te vinden in paragraaf 3.1 en 3.2. Ik heb de uitkomsten van de verschillende kranten vergeleken, maar ook op internet en in de krantendatabase LexisNexis opgezocht waarom er bij een bepaalde krant een piek was te zien in de berichtgeving over een onderwerp.

Wat ik als nadeel heb ervaren van de kwantitatieve inhoudsanalyse is dat ik op een beperkt aantal zoektermen heb gezocht (zie Bijlage II en IV) die met elkaar bijvoorbeeld de groep

⁷⁶ Koetsenruijter, Willem & Van Hout, Tom, 2014

⁷⁷ Koetsenruijter, Willem & Van Hout, Tom, 2014

⁷⁸ Koetsenruijter, Willem & Van Hout, Tom, 2014

‘klimaatverandering’ vormen. Wellicht zijn er meer artikelen over klimaatverandering geschreven, maar bevat dat artikel niet een van de zoektermen waar ik op heb gezocht. In dat geval zou dit artikel niet opduiken in de resultaten van LexisNexis. Ik heb wel geprobeerd mijn zoektermen zo goed mogelijk af te bakenen om dit probleem te voorkomen.

Een voordeel van de kwantitatieve inhoudsanalyse is dat ik de drie kranten goed met elkaar heb kunnen vergelijken en ik daar sterke conclusies uit kon trekken. Zo kon ik van alle kranten een duidelijk overzicht maken van de onderwerpen waar ze het meest en minst over schrijven. Dit zegt veel over wat er in een land belangrijk wordt gevonden en laat dus duidelijk verschillen en overeenkomsten tussen landen zien.

Nadat ik in deze scriptie had uitgezocht wat *environmental journalism* precies is, besloot ik een serie grote verhalen te schrijven. Deze serie grote verhalen is tot stand gekomen tijdens mijn verblijf in Zuid-Afrika. Ik heb gekozen om artikelen te schrijven over de drie van de zeven gekozen onderwerpen in hoofdstuk 3: gezondheid oceaan, klimaatverandering en biodiversiteit. De verhalen zijn te vinden in het magazine Terra, het tweede deel van deze scriptie.

Dankwoord

Het is zover; na maanden hard werken, leg ik eindelijk de laatste hand aan mijn afstudeeronderzoek. De afgelopen maanden heb ik me volledig in dit project gestort. Ik heb de periode als intens ervaren (deels omdat ik zoals altijd veel te veel wil doen), maar ik heb er ook erg van genoten. Mijn tijd in Zuid-Afrika was erg bijzonder en die ervaring zal ik voor altijd koesteren.

Als eerste gaat mijn dank uit naar mijn vriend Robin Kampman, die me altijd door dik en dun heeft gesteund, zowel in Nederland als in Zuid-Afrika. Ik wil hem ontzettend bedanken voor zijn luisterend oor, het meedenken, en het delen van zijn kennis zodat ik dit onderzoek kon doen.

Daarnaast wil ik alle vijf de journalisten, Jelmer Mommers, Jeroen den Blijker, Stephen Leahy, Adam Bryant en Fiona Macleod, heel erg bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Alle vijf zijn zij grote namen in *environmental journalism* en ik ben hen onwijs dankbaar dat ze tijd vrij hebben willen maken om hun ervaringen en kennis met mij te delen.

Ook gaat mijn dank uit naar mijn begeleider Tjirk van der Ziel, die zelfs op vakantie nog tijd had om mijn mails te beantwoorden. Samen hebben we het concept van ‘een onderzoek naar *environmental journalism*’ uitgewerkt en is het van aan abstract idee een realistisch plan geworden. Ik wil hem bedanken voor zijn aanstekende enthousiasme over dit onderwerp, het meedenken en de wijze adviezen.

Ook wil ik mijn zus Evelyn en mijn moeder Hester bedanken voor hun nuttige suggesties bij het schrijven van deze scriptie en de artikelen.

Ten slotte gaat mijn dank uit naar iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit onderzoek en de verhalen die ik heb geschreven in Zuid-Afrika; naar iedereen die heeft meegeleefd en meegedacht en steeds in mij is blijven geloven.

Literatuurlijst

Boeken

Acharya, K., & Noronha, F. (Eds.) (2010), *The green pen: Environmental journalism in India and South Asia*. SAGE Publications India, pag. 6-7

Cox, R. (2012), *Environmental communication and the public sphere*. Sage publications, pag. 146

Fjæstad, B. (2007), *Why journalists report science as they do*, Journalism, science and society, 123, pag. 126

Neuzil, M., Kovarik, W., & Kovarik, B. (1996), *Mass media & environmental conflict: America's green crusades*, Sage Publications, Inc, pag. 201

Ronald, A. (2003), *Reader of the purple sage: Essays on western writers and environmental literature*, University of Nevada Press, pag. 168-179

Verbong, G. (2001), *Een Kwestie van lange adem: De geschiedenis van duurzame energie in Nederland*, uitgeverij Æneas BV, pag. 13

Wyss, R. L. (2010), *Covering the environment: How journalists work the green beat*, Routledge, pag. 16, 81

Wetenschappelijke artikelen

Archibald, E. (1999), Problems with environmental reporting: Perspectives of daily newspaper reporters, *The Journal of Environmental Education*, 30(4), pag. 27

Hendin, D. (1970, August), Environmental reporting...the shrill voices sometimes get more credence than they deserve, *The Quill*, pag. 15-17.

O'Donnell, C. & Ronald E. Rice (2008), Coverage of environmental events in US and UK newspapers: frequency, hazard, specificity, and placement, *International Journal of Environmental Studies*, 65:5, 637-654, pag. 638

Rademakers, L. (2004), Examining the handbooks on environmental journalism: A qualitative document analysis and response to the literature (*Doctoral dissertation, University of South Florida*), pag. 4

Tagbo, E. (2010), Media coverage of climate change in Africa: a case study of Nigeria and South Africa, *Reuters Institute Fellowship Paper*, Reuters Foundation, University of Oxford, pag. 34-36

Websites

ABC news (no date), *Canada, U.S. Declare End to Salmon War*, verkregen op 15-06-2016 van ABC news: <http://abcnews.go.com/Technology/story?id=99350&page=1>

Bezemer, Maaïke (2014, 17 mei), *De duurzame doorbraak*, verkregen op 22-08-2016 van Trouw: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4332/Groen/article/detail/3656881/2014/05/17/De-Duurzame-Doorbraak.dhtml>

Brouwers, Lucas (2016, 17 augustus), *Verband aangetoond tussen landbouwgif en verdwijnen bijen*, verkregen op 29-08-2016, van NRC: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/08/17/bijen-verband-aangetoond-tussen-landbouwgif-en-verdwijnen-bijen-3813674-a1516689>

Colombia University (no date), *Adam Bryant*, verkregen op 22-08-2016, van Colombia University: <http://sps.columbia.edu/communication/executive-master-of-science-in-strategic-communication/faculty/adam-bryant>

Dattaro, Laura (2015, 1 mei), *There's finally an increase in environmental journalism, but it's inconsistent. Here's how to fix that*, verkregen op 09-06-2016 van Colombia Journalism Review: http://www.cjr.org/analysis/environmental_coverage_consistency.php

Dekker, Wilco (2016, 25 augustus), *Extreem weer treft verzekeraars, honderden miljoenen euro's schade*, verkregen op 29-08-2016, van Volkskrant: <http://www.volkskrant.nl/economie/extreem-weer-treft-verzekeraars-honderden-miljoenen-euro-s-schade~a4363897/>

Elbein, Saul (2015, 16 december), *Dying for the Planet: Attacks on Environmental Journalists in the Age of Climate Change*, verkregen op 27-08-2016, van Pulitzer Center: <http://pulitzercenter.org/project/asia-indonesia-environment>

Groen, Tessa (2015, 20 november), *Klimaatop: hoe zit het ook weer? The basics in 7 punten*, verkregen op 16-06-2016 van One world: <https://www.oneworld.nl/groen/klimaat/klimaatop-hoe-zit-het-ook-weer-basics-7-punten>

Klimaat.be (no date), *Voorgeschiedenis: op weg naar Rio, enkele mijlpalen in de geschiedenis van het klimaatbeleid*, verkregen op 16-06-2016 van klimaat.be: <http://www.klimaat.be/nl-be/klimaatbeleid/internationaal-klimaatbeleid>

Leahy, Stephen (2011, 3 mei), *home*, verkregen op 22-08-2016, van Stephen Leahy: <https://stephenleahy.net/2011/05/03/journalism-in-the-public-interest-500-articles-ad-free/>

LinkedIn (no date), *profiel Fiona Macleod*, verkregen op 22-08-2016, van LinkedIn: <https://www.linkedin.com/in/fiona-macleod-275250a>

LinkedIn (no date), *profiel Jeroen den Blijker*, verkregen op 22-08-2016, van LinkedIn: <https://www.linkedin.com/in/jeroen-den-blijker-24b63b3>

Mommers, Jelmer (2015, 12 maart), *Waarom ik Correspondent Klimaat, Duurzaamheid en Energie word*, verkregen op 22-08-2016, van Jelmer Mommers: <http://jeltermommers.nl/archief/waarom-ik-correspondent-klimaat-duurzaamheid-en-energie-word/>

Mommers, Jelmer (2015, 19 mei), *Hebben oliebedrijven in het klimaatdebat altijd recht van spreken?*, verkregen op 09-06-2016, van De Correspondent: <https://decorrespondent.nl/2843/Hebben-oliebedrijven-in-het-klimaatdebat-altijd-recht-van-spreken-/313324187-b2e2b0fc>

Mommers, Jelmer (2015, 16 november), *Wat vinden jullie goede klimaatjournalistiek?*, verkregen op 09-06-2016, van De Correspondent: <https://decorrespondent.nl/3631/Wat-vinden-jullie-goede-klimaatjournalistiek-/400168879-a14e11ba>

Mommers, Jelmer (2016, 27 januari), *Klimaatverandering is het grote verhaal van onze tijd*, verkregen op 09-06-2016, van De Correspondent: <https://decorrespondent.nl/3958/Klimaatverandering-is-het-grote-verhaal-van-onze-tijd/436207222-59d064e4>

National Wildlife Foundation (no date), *Definitions*, verkregen op 25-05-2016 van NWF: <https://www.nwf.org/Young-Reporters-for-the-Environment/Resources-for-Young-Reporters/Definitions.aspx>

NRC – Stijlboek (no date), *ik-journalistiek*, verkregen op 17-06-2016 van NRC: <https://apps.nrc.nl/stijlboek/ik-journalistiek>

NRDC (2015, 13 augustus), *The Story of Silent Spring*, verkregen op 16-05-2016 van NRDC: <https://www.nrdc.org/stories/story-silent-spring>

NU.nl (2015, 22 december), *Klimaat, ebola, verkiezingen: 2014 in cijfers*, verkregen op 15-06-2016 van NU.nl: <http://www.nu.nl/jaaroverzicht2014/3939640/klimaat-ebola-verkiezingen-2014-in-cijfers.html>

O'Shea, Chris (2015, 1 mei), *NY Times Circulation Increases*, verkregen op 15-06-2016 van Adweek: <http://www.adweek.com/fishbowl/ny-times-circulation-increases/341204>

Oxford Dictionaries (no date), *definition of activism*, verkregen op 28-08-2016 van Oxford Dictionaries: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/activism>

Plaut, Martin (2016, 12 mei), *South Africa's sadly weakening newspapers*, verkregen op 15-06-2016 van WordPress: <https://martinplaut.wordpress.com/2016/05/12/south-africas-sadly-weakening-newspapers/>

Wikipedia. (no date). *Environmental journalism*, verkregen op 29-08, 2016, van Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_journalism

WWF (2009, 11 maart), *Environmental journalism and its challenges*, verkregen op 25-05-2016 van WWF: http://wwf.panda.org/wwf_news/?158642/Environmental-journalism-and-its-challenges

Zierse, Melanie (2016, 19 augustus), *Dorp in Alaska vlucht voor stijgende zeespiegel*, verkregen op 29-08-2016 van Trouw: <http://www.trouw.nl/tr/nl/13110/Klimaatverandering/article/detail/4360922/2016/08/19/Dorp-in-Alaska-vlucht-voor-stijgende-zeespiegel.dhtml>

Rapporten

De Persgroep Nederland (2015), *Oplage en bereik 2015*, verkregen van Persgroep Advertising website: http://www.persgroepadvertising.nl/pdf/Oplage_Bereikcijfers.pdf

Intergovernmental Panel on Climate Change (2013), *IPCC Factsheet: What is the IPCC?*, verkregen van IPCC: http://www.ipcc.ch/news_and_events/docs/factsheets/FS_what_ipcc.pdf

Miller, T., & Pollak, T. (2013), *Environmental Coverage in the Mainstream News: We Need More*, SCC: Project for Improved Environmental Coverage, verkregen van The Project for Improved Environmental Coverage website: <http://greeningthemedial.org/wp-content/uploads/Environmental-Coverage-in-the-Mainstream-News.pdf>

Project for Improved Environmental Coverage (2015), *Trends in Visibility of Environmental Issues in the U.S. News Media*, verkregen van The Project for Improved Environmental Coverage website: <http://greeningthemedial.org/wp-content/uploads/PIEC-Trends-Report.pdf>

Reporters without Borders (2009), *The dangers for journalists who expose environmental issues*, verkregen van Reporters without Borders website: https://www.iucn.org/sites/dev/files/import/downloads/danger_environmental_journalists.pdf

Reporters without Borders (2015a), *Hostile climate for environmental journalists*, verkregen van Reporters without Borders website: https://rsf.org/sites/default/files/rapport_environnement_en.pdf

Reporters without Borders (2015b), *Round-up of journalists killed worldwide 2015*, verkregen van Reporters without Borders website: https://rsf.org/sites/default/files/rsf_2015-part_2-en.pdf

Van Dorland, R., Dubelaar- Versluis, W. & Jansen, B. (red.), 2011, *De Staat van het Klimaat 2010*, uitgave PCCC, De Bilt/Wageningen, verkregen van Planbureau voor de Leefomgeving website: <http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/Staat-van-het-klimaat-20102.pdf>

Bijlagen

Bijlage I – Transcripts

Interview Jeroen den Blijker

Waarom is het belangrijk om over groene onderwerpen te schrijven?

Als Trouw vinden we het belangrijk, omdat er allemaal ontwikkelingen in de samenleving gaande zijn die de moeite van het belichten waard zijn. Ook in duurzaamheid en natuur. Wij benaderen deze onderwerpen echter gewoon als een journalistiek onderwerp. We hanteren journalistieke mores, zijn niet van een fanclub of dat we graag de wereld willen veranderen, want we zijn een journalistieke instelling. Voor ons is het nadrukkelijk een journalistiek onderwerp. We vinden het natuurlijk wel fijn als de wereld beter wordt, we zijn een positieve krant.

Is dat lastig?

Nee, het is hetzelfde als dat we schrijven over andere onderwerpen. Als journalist heb je gewoon een gereedschapskist waarmee je in principe elk onderwerp te lijf kunt gaan. Dus ook de ontwikkeling van duurzaamheid en natuur.

Valt wat Trouw doet te vergelijken met environmental journalism?

Ik ben niet op de hoogte van hoe dat in elkaar steekt. Ik kan wel zeggen hoe het bij ons werkt. We zijn geen activisten, verre van dat. We houden wel onze ogen open. Als we zien dat een agenda naar de rechter gaat, willen we wel als eerste daarover schrijven. En ook de gevolgen daarvan in beeld brengen en analyseren. Ook houden we in de gaten hoe het antwoord van het kabinet erop zou zijn.

Is dat soms lastig, omdat je als burger een bepaalde bril op hebt of als individu je zorgen maakt om de wereld en het klimaat? Neem je die dingen mee in je journalistieke werk?

Nee. Als journalist stel je allerlei vragen over onderwerpen en dit is toevallig het onderwerp duurzaamheid en natuur, daar heb je ook allerlei vragen over. Als je een verhaal leest denk je ja, het zou zus of zo kunnen zijn. Dat is je journalistieke opvatting, je journalistieke manier van werken. Dat is niet anders dan dat ik zou schrijven over de Haagse politiek. Ik heb ook jaren in Den Haag gewerkt, maar ik ben geen ander persoon. Ik ben nog steeds dezelfde Jeroen, alleen journalist. En zoals ik een onderwerp in Den Haag zou benaderen, benader ik het hier ook.

Wel merk je dat veel actiegroepen die ‘groen klimaat’ proberen te agenderen verwachten dat wij automatisch bij hen in boord zijn. Zo is het helemaal niet. Je vraagt je af wat is interessant voor onze lezers, dat is heel belangrijk. Het moet aansluiten op de belevingswereld van de lezer. Als dat niet het geval is, wordt het niet gelezen. Ook willen we sommige onderwerpen behandelen omdat we willen dat de lezer daarvan op de hoogte is en blijft bij de ontwikkelingen in de samenleving. Maar wij zijn geen actievoerders. We berichten over duurzaamheid en natuur zoals we berichten over elk onderwerp wat wij de moeite waard vinden.

Waarom hebt u gekozen om over groene onderwerpen te schrijven?

Ik vind dat hele interessante ontwikkelingen. Je ziet allerlei dingen zoals circulaire economie en alle ontwikkelingen die er in de samenleving gaande zijn. Het is echt een brede trend aan het

worden. Als burger heb ik ook mijn opvatting over hoe ik mij zou moeten gedragen in deze samenleving. Als journalist is het niet anders. Maar dat ik lid ben van een bepaalde organisatie wil niet zeggen dat ik daar extra over ga schrijven. Tenzij die organisatie journalistiek interessant wordt. Maar niet omdat ik lid ben van die organisatie zus of zo dat ik daarover ga schrijven, helemaal niet. Journalistiek is gewoon een vak. Daar schrijf je over. Wat ik zei, veel mensen, actiegroepen, Greenpeace, denken dat we bij hen aan boord zijn, maar zo is het helemaal niet. Het is een journalistiek onderwerp, duurzaamheid en natuur is een brede trend aan het worden. We weten dat er een enorm klimaatprobleem boven ons hoofd hangt waar allerlei dingen mee zullen moeten gebeuren. Dus ja, dat is interessant. Levert spanningen op in de samenleving, levert keuzes op die lastig zijn en van veel mensen wat vragen. En daar zijn wij voor, om die ontwikkelingen te beschrijven.

Hoe groot is groene journalistiek in Nederland?

Er gebeurt van alles, ook op websites. Maar zoals wij het benaderen, louter als volwassen journalistiek onderwerp, is natuurlijk niet overal de standaard. We hebben misschien wel een specifieke opvatting over hoe je het moet doen.

Wat dan?

Als echt journalistiek en geen clubnieuws. Maar sla het blad van milieudefensie open en je krijgt een hele andere manier. Daar is het clubnieuws. Greenpeace heeft ook een rol te spelen, dus de berichtgeving van hen gaat daarover. Veel journalistiek waarvan de afzender ook duidelijk is. Maar bij ons niet.

Wat voor onderwerpen bespreken jullie veel?

Er zijn veel dingen die belangrijk zijn. Bijvoorbeeld het klimaatprobleem. Dat is heel belangrijk en strekt zich uit over heel veel zaken. Onze pensioenen zijn deels belegd in olie, olieconcerns. Wat betekent het als die pensioenbeleggers zich uit de olie terugtrekken? Dat heeft gevolgen voor jouw en mijn pensioen. Dus dat zijn allemaal interessante dingen die voor ons interessant zijn om in kaart te brengen. Dat betekent dat het niet alleen bij onze redactie gebeurt, maar ook bij de redactie economie.

Bespraken jullie vijf jaar geleden hele andere thema's dan nu?

Sinds de klimaatop in Parijs gaat het veel over CO₂, en wat het kabinet nu gaat doen en hoeveel kolencentrales er over blijven. Dat is op dit moment een groot onderwerp aan het worden. Het is ook een probleem voor het kabinet om die doelstellingen overeind te houden. Ook bedrijven nemen een voorschot en ondernemen van alles zoals het opzetten van duurzaamheidprogramma's. Maar het is aan ons de taak om te kijken of te bekijken wat dat programma waard is. Er zit veel 'windowdressing' tussen, dingen worden gauw groen en duurzaam genoemd, terwijl je daar ook serieus vragen bij kan stellen, hoe duurzaam is dat nou? Als een bedrijf zich duurzaam adviseert, hoe duurzaam is het dan in vergelijking met collega-ondernemers. Dat soort dingen.

Wij zijn de enige krant die alleen maar schrijven over duurzaamheid en natuur.

Waarom is Trouw met een groen redactie begonnen?

Het onderwerp past bij ons, het is iets dat wij belangrijk vinden als krant en welke waarde wij graag willen uitdragen. Daarnaast zagen we op dat gebied veel ontwikkelingen. Vanaf de economieredactie kwamen er onderwerpen waarvan we dachten dat we die beter vanuit een andere hoek kunnen organiseren. Toen is er een aparte redactie opgetuigd.

Vanuit de economie?

Ja, het bedrijfsleven, economie en financiën is de drijvende factor in onze samenleving. Maar tegelijkertijd ook een ondermijnende factor. Zo gaat dat dan. Aholt komt met duurzaamheidsverslag. En Unilever begon met duurzaamheid. In die tijd viel het ons op dat die bedrijven zich op een of andere manier gingen gedragen.

Environmental journalism kan worden beschouwd als een specialisme in de wetenschap. Vindt u dat wetenschappelijke kennis een vereiste is om goed over deze onderwerpen te schrijven?

Nee, eigenlijk niet. Als journalist ben je getraind in het vergaren van informatie en doorvragen. Over een wetenschappelijk artikel waarin iets staat over duurzaamheid moet je wel kunnen oordelen. Of dat nou in het Engels is of in het Nederlands, maakt niet veel uit. Maar nee, echt wetenschappelijke kennis heb je naar mijn idee niet zo zeer nodig. Een goede wetenschapper kan zijn boodschap ook in goede begrijpelijke taal uitleggen. Wel moet je een helder verstand hebben.

Ik heb een definitie van het WWF over environmental journalism die ik u graag even zou voorleggen. Bent u het hier mee eens, of heeft u een eigen definitie?

Die definitie van het WWF... Ik heb daar niets mee. Ik denk dan toch aan een soort journalistiek die iets groen wil propageren. Ik vind het wel heel belangrijk dat mensen nadenken over duurzaamheid en het effect van hun handelen. Dat is wel echt noodzakelijk. Maar ik ben niet van de propaganda... wat ik zei, wij behandelen de kwesties als een journalistiek onderwerp. We vinden het heel belangrijk om te laten zien wat erop dat terrein allemaal gebeurt. Maar het is niet zo dat we 'activisme van het groen' zijn.

Heeft u een eigen definitie?

Nee, het is gewoon journalistiek.

Waarom is het voor lezers belangrijk om te lezen over groene onderwerpen?

Het gaat in essentie over de planeet, de biodiversiteit en het raakt het menselijk voortbestaan. Ik denk dat het belangrijk is om daar enigszins kennis van te nemen. Veel mensen weten niet eens wat de impact is van hun consumptiegedrag, die hebben daar nooit bij stil gestaan. Dat kan natuurlijk, je kunt ervoor kiezen om te leven met je kop in het zand. Maar de vraag is in hoeverre dat echt verantwoord is.

Reageren lezers ook?

Ja, lezers zijn dol op ons. We worden echt gewaardeerd. Elk jaar hebben we de Duurzame 100. Die is zeven jaar geleden voor het eerst gestart. Een professionele jury bepaalt wie de meest invloedrijke personen zijn in de wereld van duurzaamheid en natuur. Het leeft enorm. Bij lezers, maar ook in het bedrijfsleven. Het is echt een hot onderwerp. Mensen die voorloper zijn, of grote invloed hebben staan daar graag in.

Krijgen jullie ook weleens negatieve reacties?

Die periodes is wel voorbij. Het groepje wetenschappers die zich klimaatsceptici noemt is eigenlijk heel gering. Het is tegenwoordig breed is gedragen dat er een probleem is.

Heb je weleens een gevoelige snaar geraakt zodat je werd bedreigd of aangeklaagd?

Nee.

Jullie merken niet dat mensen tegen jullie zijn?

Ik heb nooit gemerkt dat mensen verbolgen zijn. Ja, wetenschappers verschillen van inzicht. Hoe ga je bijvoorbeeld om met dieren die rondlopen in nieuwe gebieden bij Lelystad? Of runderen, moeten die bijgevoerd worden ja of nee, of afgeschoten? De ene wetenschapper vliegt de ander weleens in de haren. Als je daar iets over schrijft krijg je er reacties op. Maar daarvoor hebben we een podiumpagina of opiniëpagina. We zeggen dan; 'zet maar op papier en stuur maar in.' Zo gaat het dan. We weten ondertussen wel dat als je iets schrijft, je een reactie kunt verwachten. En als dat lijvig en interessant genoeg is, kun je er langs de journalistieke weg iets mee doen.

Wat zijn belangrijke uitdagingen in de groene journalistiek, waar loop je tegenaan?

Niet echt, eigenlijk. Er zijn dingen zoals de duurzaam 100 die goed moet lopen, en het organiseren van debatten over duurzame onderwerpen en we organiseren ook debatten over duurzame onderwerpen. Zijn dingen die goed moeten lopen. Maar op journalistiek terrein, nee. We worden goed gefaciliteerd door onze hoofdredactie we hebben een reisbudget, kunnen doen en laten wat we willen, kunnen verhalen kopen die worden aangeboden.

In Amerika ondervinden environmental journalists wel heel wat uitdagingen en problemen in hun vak.

Ik kan me voorstellen dat het speelveld in Amerika anders is. Daar is een grote politieke stroming die het klimaatprobleem ontkent. De media is daar erg gepolitiseerd. Daarom kan ik me zo voorstellen dat het daar heel anders ligt. In Nederland is er wel consensus over. Amerika is onder deze president een beetje wakker geworden. De republikeinse partij heeft lange tijd in de ontkenningfase gezeten als het gaat over het klimaatprobleem. Dus daar ligt het heel anders. De situatie in Nederland kun je niet vergelijken met die van de Amerika.

Staat groene journalistiek in Nederland nog in de kinderschoenen?

Het heeft niets te maken met de kinderschoenen. Wij hebben misschien wel veel beter in de gaten wat er speelt. Ik denk dat we dat heel goed door hebben. In Amerika is er enorm veel gepolitiseerd. Komt door politiekstelsel met twee grote kampen. Zorgt voor een heel ander speelveld waarin je als journalist je werk moet doen. Maar in Nederland is er geen journalist die het klimaatprobleem nog ontkent. Het is gewoon zo. Er is brede consensus.

Is groene journalistiek wel een goede bewoording voor wat jullie doen?

Tja, we schrijven over groene onderwerpen. Groene journalistiek...

Merken jullie op de groen redactie andere problemen dan bijvoorbeeld bij politiek of economie?

Nee, het vak is overal hetzelfde. De basisvaardigheden zijn hetzelfde, dezelfde journalistieke genres. Die zijn gewoon overal hetzelfde. Heel nuchter. Ik ben geen advocaat van het milieu ofzo, ik bericht over hoe de samenleving omgaat met het milieu. Als je je teveel verbindt aan een rol als advocaat of behoeeder van, leg je ook je geloofwaardigheid in de schaal. Wij proberen daarom altijd objectief naar onderwerpen kijken. Dat eisen lezers ook van ons. Ik denk dat dat ook een reden is waarom lezers het goed vinden hoe wij werken. Omdat wij altijd objectief proberen te zijn. Maar wel dingen aanpakken als het noodzakelijk is.

Interview Jelmer Mommers

Jij schrijft veel over klimaat en energie. Valt dat voor jouw gevoel onder een groter, overkoepelend journalistiek genre? Zoals voetbal onder sportjournalistiek valt, valt klimaat en energie ook onder een groter genre? In Amerika heet dat environmental journalism, maar heb je dat ook in Nederland?

Volgens mij is er niet in NL een traditie van EJ. Ik kende die term ook nog niet voor je erover begon. Misschien ben ik daar totaal slecht geïnformeerd in. Er zijn wel natuurschrijvers. Mensen die over de werking van natuur of natuurbehoud schrijven. Ik heb echter niet het gevoel dat ik in die traditie val. Ik las een essay van Naomi Klein over de strijd tegen klimaatverandering. Zij verbindt dat aan andere sociale struggles, armoede, ongelijkheid. Om het pompeus te zeggen: tegen rechtvaardigheid. Dat is veel meer mijn associatie met het hele onderwerp klimaat. Het is een onrecht, klimaatverandering wordt veroorzaakt door een groep mensen en juist een andere groep mensen zijn daar het slachtoffer van. Dat is volgens mij de kwestie. In die zin schaar ik mijn journalistiek meer in de traditie van journalist die zich druk maakt om armoede, conflicten, droogte en crisis, daar ben ik mee bezig.

Zie je jezelf dan meer als een gewone journalist en niet een groene journalist?

Niet per se. Het groene komt na wat het beste is voor mensen. Ik ben niet in eerste instantie bezig met de natuur.

Je legt in een artikel uit dat je schrijven over groene onderwerpen belangrijk vindt omdat klimaatverandering het grote verhaal van deze tijd is. Heb je nog een andere reden waarom je het belangrijk vindt om over ontwikkelingen op het gebied van klimaat te schrijven?

Het is het grote verhaal van deze tijd. Volgens mij heb je niet meer redenen nodig. Dit is voor mij een reden om erover te schrijven. Ik wil ertoe bijdragen dat de verandering sneller gaat. Dat meer mensen zien dat het belangrijk is om iets voor duurzaamheid te doen. Dat is voor mij persoonlijk een drijfveer.

Je vertelt in je artikelen dat je als journalist best een activistische houding mag hebben. Maar druist dat niet in tegen een van de kernbegrippen in de journalistiek, die van objectiviteit? Is er een spanningsveld tussen het publieke belang dienen en objectiviteit?

Ik kan daar niet in meegaan, want dan moet je het eerst hebben over wat objectiviteit is. Stel, je doet objectief verslag van alles rond klimaatverandering, Je kunt dan keurig opschrijven dat minister Kamp besluit A neemt, Musk investeringsbeslissing B neemt of dat de paus iets zegt over de noodzaak klimaatactie te ondernemen. Je kunt dit objectief opschrijven zonder er iets bij te voelen of een eigen opinie aan toe te voegen, maar dat is te weinig om het hele probleem op te lossen. Je moet iets extra's doen en een standpunt innemen. Hetzelfde is waar bij obesitas, je kunt objectief opschrijven wat coca-cola van obesitas vindt, maar dat is geen goede bron als je het over dat onderwerp hebt.

Objectief valt samen met status quo. Neem bijvoorbeeld de groeicijfers van de economie. De NOS bericht dat het CPB met nieuwe cijfers komt en dat de groei in Nederland tegenvalt. 'Tegenvallen' is geen objectief bericht, want vanuit klimaatopzicht is dat juist goed nieuws. Maar als je de objectieve kaders van de traditionele journalistiek volgt, is het ineens slecht nieuws, want groei moet altijd, dat is een soort dogma van de traditionele journalistiek; groei is goed.

Als journalist mag je dus wel een mening hebben en dat ook uiten?

Ja volgens mij wel, maar is ook het startpunt van de Correspondent geweest. Objectiviteit is een problematisch begrip. Is iemand een vrijheidsstrijder of een terrorist? Is totaal arbitrair. Je kunt wel doen alsof er een objectieve werkelijkheid is die je objectief kunt beschrijven maar dat is gewoon niet zo. Dat is onzin. Zit altijd persoonlijke kleuring, of persoonlijke politiek of institutionele politiek, in de keuze die een journalist maakt. En alleen als je je daar niet bewust van bent kun je je zeg maar er zonder met de ogen te knippen zeggen dat je objectieve journalistiek bedrijft. Dit is iets anders dan streven naar integere journalistiek, feitelijk juist of onafhankelijkheid. Dat zijn natuurlijk dingen waar ik achter sta. Als ik betaalt zou worden door greenpeace zou ik mijn verhaal met een grote korrel zout nemen want dan heb je het echt over belangenverstrengeling. Maar dat is iets anders dan toegeven dat je wereldbeeld per definitie gekleurd is en dat je daar maar beter eerlijk over kunt zijn. Alleen al waar je bent geboren en opgegroeid heeft zoveel invloed naar hoe je naar de wereld kijkt. Op allerlei manieren waar je zelf niet eens van bewust bent. Het is belangrijk om die velbaarheid toe te geven, voor zover mogelijk reflecteren op je eigen subjectiviteit en er open over zijn en van daaruit werken aan wat jij denkt dat belangrijk is. Maar ik sta niet achter het fenomeen objectiviteit. Iedereen die een artikel heeft geschreven weet dat je keuzes maakt die de werkelijkheid op een of andere manier inkleuren. Alleen al het citaat waar je mee begint, de kop die je kiest, het frame dat je kiest, al die dingen bepalen het beeld wat bij de lezer wordt opgeroepen. Als ik opschrijf dat een klimaatactivist er energiek en levendig uitziet, schep ik daarmee een bepaald beeld. Ik kan ook andere woorden kiezen en dan krijgt de lezer misschien het idee dat het over een geitewollensokken type gaat die aan het regeren is.

Jij schrijft veel over klimaat en energie, gelden er dan nog andere regels dan als je over politiek schrijft, of sport, of economie?

Nee. Er horen dezelfde praktische handelingen bij, je moet eerlijk zijn over je doelen, iemand interviewen, verschillende kanten van het verhaal te proberen te onderzoeken, en dat integer opschrijven. Dat blijft zoals het was.

Hoe ga jij om met klimaatsceptici?

Ik schaar me aan de overweldigende wetenschappelijke consensus van het IPCC. Dat combineer ik met het voorzorgsprincipe als je niet zeker weet wat precies de gevolgen zullen zijn maar ze kunnen schadelijk zijn, dan is het verstandig om te pleiten voor actie en niet pleiten voor we kijken wel wat er gebeurt.

Merk je weleens dat lezers kritisch zijn op wat je schrijft?

Nou niet veel, een paar. De mensen die De Correspondent volgen zijn wel mensen die kritische kanttekeningen plaatsen maar dat vind ik juist goed en zou ik alleen maar toejuichen. Er zijn niet echt ontkeners.

Ben je weleens bedreigd, of heb je weleens haatmail?

Ik ben godszijdank nog nooit bedreigd. Maar ik krijg denk drie keer in de maand een mail van iemand die zegt 'je zegt het wel, maar hebt het bij het verkeerde eind' en vervolgens krijg ik een link naar Youtube. Ook kreeg ik laatst een mailtje met het onderwerp 'maak jezelf niet belachelijk'. Dat is tot waar het gaat. De bezoekers van De Correspondent zijn heel schappelijk en netjes, dus het valt erg mee.

Waarom is het belangrijk om meer te weten te komen over het klimaat, energie en duurzaamheid?

Omdat het een probleem is dat nog hele heftige gevolgen gaat hebben als we het IPCC mogen geloven. Die zien we nog niet. We moeten die mogelijke schade naar voren halen en ons daarvan bewust worden zodat we de ergste geloven nog kunnen tegengaan. Dat lijkt me een reden dat iedereen er wel wat van af moet weten en zich er bewust van moet zijn.

Dat mensen dus gaan veranderen?

Ja dat kun je niet alleen aan mensen over laten, maar ook aan de politiek en het bedrijfsleven. Het moet wel van alle drie de kanten komen. Je kunt niet alleen maar wachten totdat de politiek het juiste doet, of tot bedrijven het licht zien en duurzaam gaan doen.

Je vertelt dat er vaak verwarrende berichtgeving is over klimaatverandering en dat dat een belangrijke uitdaging is voor journalisten die veel over groene onderwerpen schrijven. Zijn er verder nog uitdagingen waar je zelf mee te maken krijgt als je schrijft over groene onderwerpen?

Klimatsceptici blijven wel een moeilijke uitdaging. Je moet elke keer weer nadenken in hoeverre moet je daar nou in meegaan. Het is natuurlijk ook wel belangrijk om het IPCC niet heilig te verklaren. Je moet daar ook kritisch over zijn. Dat is wel een overweging. Dat blijft iets waar je op moet blijven reflecteren. Een andere uitdaging is voor mij de attributie van bepaalde gebeurtenissen en weersextremen. Kun je dat nou aan klimaatverandering toeschrijven of niet? Het is een spanningsveld waar ik in ieder geval nog veel beter in moet worden. Een voorbeeld hiervan is de droogte in Syrië. Deze droogte is veroorzaakt, of waarschijnlijker geworden door klimaatverandering. Heeft die droogte toen vervolgens gezorgd voor de burgeroorlog? Ik denk dat dit feitelijk juist is, maar het is een complexe keten van oorzaak en gevolg. Je kunt niet zeggen 'zie je wel, het komt alleen door CO2'. De wetenschap is nu ook hard mee bezig te onderzoeken wanneer je iets met zekerheid kunt zeggen dat een bepaalde moesson of droge periode in Afrika erger is geworden door klimaatverandering.

Zijn er terugkerende verhalen waar je elke keer weer over schrijft?

Ja, de juridische kant vind ik heel belangrijk. Er zijn rechtszaken aan de gang die iets met klimaatverandering te maken hebben. Als een eiland in de oceaan bijvoorbeeld onderloopt door klimaatverandering en de mensen moeten weg, hoe kun je ervoor zorgen dat die mensen met enige waardigheid ergens anders te wonen komen en wie moet dat betalen. Dat zijn juridische vraagstukken en uiteraard ook moreel en ethisch en politiek, maar is ook interessante juridische aspect aan. Dat vind ik een onderwerp dat terugkerend is. Een andere is de ontwikkeling van groene energie. Het grote vraagstuk is hoe snel blijft het gaan en hoe snel blijft het groeien. Daarnaast vind ik de verslaggeving van klimaatrapporten ook een terugkerende lijn en het verslag doen van klimaatwetenschap. Dus als er nieuwe studies uitkomen die worden gezien als betrouwbaar, of metastudies, of nieuwe IPCC-rapport dat je daar verslag van doet. Dat lijkt me ook terugkerende dingen. Wat ik zelf ook interessant vind zijn culturele uitingen over klimaatverandering, dus toneel, film, boeken. Doe ik eigenlijk nog veel te weinig mee, maar dat zijn wel spannende dingen om over te schrijven want is ook gewoon leuk.

Milieuactivisten en ik denk ook milieujournalisten hebben denk ik de suggestie gewekt dat het treehuggers zijn, dus dat het alleen maar gaat over de bomen en de bloemetjes en de bijtjes. Dat heeft heel veel mensen in het harnas gejaagd omdat je dan het menselijk lijden relevant vindt. Als je schrijft over de teloorgang van bijenpopulaties terwijl mensen in hetzelfde land al tien jaar in het asielzoekerscentrum zitten lijkt het alsof je je prioriteiten niet goed op een rijtje hebt. Een belangrijk aspect waarom ik me niet zomaar milieujournalist zou noemen of iets dergelijks,

omdat ik denk dat goeie klimaat en energiejournalistiek juist wel gaat over mensen en niet in de eerste plaats als doel op zich heeft om een stukje natuur te behouden.

Veel mensen hebben bepaalde associaties als ze artikelen over duurzaamheid en klimaat zien. Ik denk dat een hele grote groep mensen dat soort artikelen bij definitie overslaan. Daar kan ik wel iets aan doen, maar niet veel.

De beste conclusie: goeie milieujournalistiek of wat ik klimaatjournalistiek noem gaat uiteindelijk over sociale vraagstukken. Ik ben niet primair geïnteresseerd in hoeveel de zeepspiegel gaat stijgen. Dat maakt me eigenlijk niet zoveel uit. Het gaat meer over hoe de mensheid daar mee omgaat en of we daar op een beetje degelijke manier mee om kunnen gaan. En zo niet, hoe we het dan gaan oplossen.

Interview Stephen Leahy

Vertaalt van Engels naar Nederlands

Waarom heeft u ervoor gekozen om een environmental journalist te worden?

Ik liet mijn carrière 25 jaar geleden in het bedrijfsleven achter me en heb gekozen om over het milieu en de natuur te gaan schrijven. Ik wilde gaan schrijven over onderwerpen waarvan ik dacht dat ze interessant en ook belangrijk waren voor mensen om meer over te weten te komen.

U zegt dat u het belangrijk vindt om over het milieu te schrijven, waarom?

De meeste mensen weten erg weinig over de natuur en hoe dat werkt. Maar we zijn wel voor 100% afhankelijk van de wereld voor ons eigen overleven.

En waarom is het belangrijk voor mensen om meer te weten te komen over de natuur en het milieu?

Environmental journalism is in de recente jaren steeds belangrijker geworden voor mensen. Ik denk dat het meespeelt dat zij realiseren wat voor dramatische veranderingen er op dit moment gaande zijn.

Hoe groot is environmental journalism eigenlijk in Noord-Amerika?

Het was heel groot toen ik er 25 jaar geleden mee begon. Maar ongeveer 15 jaar terug besloten mediaorganisaties in Noord-Amerika om te korten op de environmental verhalen. Ik ben eens geïnterviewd als de 'last Canadian environmental journalist' die nog steeds over de natuur en het milieu schrijft. Tegen die tijd was het grootste deel van mijn werk voor internationale publicaties.

Zijn er problemen of uitdagingen waar u tegenaan loopt?

Funding. Maar erg weinig traditionele media zijn geïnteresseerd in verhalen over het milieu en de natuur. En de vele online media hebben niet het geld om journalisten van een goed salaris te voorzien waarvan ze kunnen leven. Bijvoorbeeld; ik schreef ooit voor IPS, ooit een wereldwijde nieuwsorganisatie. Het was de grootste 'not-for-profit' persbureau. Zij kunnen het zich nu alleen nog maar veroorloven om ongeveer 100 dollar te betalen voor een kort artikel. De organisaties die het wel goed doen zijn afhankelijk van donaties van het publiek of hebben miljonairs achter zich die hun ondersteunen. Sommige zijn erg erg succesvol, zoals Inside Climate en Yale360. Dit zijn allemaal non-profit organisaties. Ik heb trouwens mijn eigen crowdfunding model. Dit stelt mij in staat om door te gaan met het schrijven over de milieuproblematiek voor de afgelopen zeven jaar.

U schrijft veel voor internationale publicaties. Merkt u verschil in onderwerpen of hoe environmental journalism wordt geëxpliciteerd in verschillende landen?

De onderwerpen zijn eigenlijk overal wel hetzelfde. Alleen in het Zuiden van de wereld zijn problemen met grondbezit en grondstofwinning enorm. Vaak zijn rijke landen hierbij betrokken. Daarnaast is environmental journalism nieuw in veel landen. Het wordt bijvoorbeeld heel anders geëxpliciteerd in Afrika bijvoorbeeld, waar het niet als heel belangrijk wordt beschouwd.

Hoe denkt u over de spanning tussen journalistiek en activisme in de environmental journalism?

Ik zie eigenlijk niet veel spanning. Niemand is objectief. Ook geen enkele mediaoutlet is 100% objectief. Maar ik ben geen activist.

Heb je als bezorgde burger over het klimaat niet een gekleurde bril op, die invloed heeft op de je werk als journalist? In hoeverre is het erg om activistisch te zijn?

Kijk, het werk van elke journalist is beïnvloed door wie hij is en welke waarden hij heeft. Niemand is een robot. Ik denk niet dat het erg is om een activist en journalist te zijn, maar ik denk dat het slechte journalistiek is als je dit niet in je artikelen duidelijk aangeeft. Ik ben bijvoorbeeld geen lid van welke natuurorganisatie dan ook. Toen ik een paar jaar geleden meedeed aan de verkiezingen in het parlement gaf ik dat ook aan in mijn journalistieke werk bij welke partij en dergelijke. Mediaorganisaties zijn vaak eigendom van grote bedrijven en hun standpunt – neoliberalisme bijvoorbeeld – is zelden veranderd.

Hoe zou u environmental journalism definiëren? Het WWF zegt het volgende over environmental journalism: *‘environmental journalists are expected to be advocates for changes to improve the quality of the planet. They should educate people about the serious state of the environment and use the power of the news media to bring about changes to improve the quality of the air, water, wildlife and natural resources’.*

Ik denk niet dat het de zaak van het WWF is om te definiëren wat journalistiek wel of niet is. Het enige dat voor mij telt is of een journalist een verhaal nauwkeurig vertelt, eerlijk is en of het het publieke belang dient.

Heeft u zelf een bepaalde definitie in uw hoofd van environmental journalism? Zou u het in één zin kunnen uitleggen wat environmental journalism is?

The interconnections between human activity and the natural world.

Welke environmental onderwerpen komen er in Noord-Amerika het meest aan bod? Gaat er bijvoorbeeld veel over het klimaat?

Ik denk inderdaad het klimaat en energie, zoals olie en gasdrilling. Dat zijn denk ik de grootste onderwerpen op dit moment. Tien jaar geleden was ontbossing een groot onderwerp. Daarvoor was er veel bezorgdheid over het verlies van grote, iconische soorten zoals beren en wolven. Ik vermoed dat het volgende grote onderwerp het probleem van de oceanen zal zijn.

Hoe reageren lezers op uw verhalen? Zijn ze vaak kritisch, of zijn ze het juist met u eens?

Vaak krijg ik wel positieve reacties. Alleen op klimaatverhalen krijg ik weleens haatmail. Mijnverhalen resulteren ook zo nu en dan in bedreigingen of in pogingen om mij om te kopen.

Bent u weleens echt in gevaar geweest?

Ik denk dat ik me maar een paar keer echt bedreigd heb gevoeld. Daarnaast ben ik ook een keer aangeklaagd geweest. Dit speelde allemaal bij lokale verhalen. De rechtzaak speelde bij een lokale overheidsinstantie. Het ging over een column die ik had geschreven over landontwikkelingen voor een kleine krant. Smaadwetten in Canada zijn ontworpen om de rijken de beschermen – heel anders dan in de US. Ik werd aangeklaagd voor een half miljoen dollar en dat gold ook voor de krant. De rechtszaak sleepte jaren voort en koste duizenden dollars aan juridische kosten. De krant ging eraan failliet en ging uiteindelijk nooit naar de rechtbank toe. Daarnaast was een van de bedreigingen fysiek toen ik onderzoek deed naar illegale dumping van afvalmateriaal op akkers.

Hoe ging u daar mee om?

Ik kan heel hard rennen. Nee, het was heel stressvol voor mijn familie en ik besloot bijna om te stoppen met journalistiek. Ik vind het vervelend om te moeten zeggen dat ik het schrijven over controversiële onderwerpen een tijdje links liet liggen.

Interview Adam Bryant

Vertaalt van Engels naar Nederlands

Waarom heeft u ervoor gekozen om een environmental journalist te worden?

Ik heb veel verschillende banen gehad bij The New York Times, zowel als een verslaggever en als chef. Daarnaast heb ik op drie verschillende redacties (Business, National News en Features) gewerkt bij The Times voordat ik op de redactie Science terecht kwam. Twee jaar geleden werd ik door de executive editor gevraagd of ik de verantwoordelijkheid op me te nemen voor de berichtgeving over klimaatverandering, een team van verslaggevers op te bouwen en het aantal verhalen over klimaatverandering op te voeren.

Hoe groot is environmental journalism eigenlijk in Noord-Amerika?

De grootste mediaorganisaties hebben normaal gesproken wel een paar mensen op de redactie zitten die schrijven over klimaatverandering en het milieu. Maar kleinere kranten hebben wel moeite om iemand fulltime op dit onderwerp te zetten.

Hoe belangrijk is environmental journalism voor de inwoners van Noord-Amerika?

Het is lastig om te generaliseren hoe belangrijk het onderwerp is voor mensen die wonen in Noord-Amerika. Voor sommigen is het een groot onderwerp, voor anderen weer niet.

Waarom vindt u het belangrijk om over milieu-gerelateerde onderwerpen te schrijven?

Dat lijkt me vanzelfsprekend. Niet alleen verhalen over klimaatverandering zijn belangrijk, maar ook al die andere milieu-gerelateerde verhalen. Er zijn veel processen die invloed hebben op de gezondheid van onze planeet. Daar moeten mensen wel wat vanaf weten.

Zijn er problemen of uitdagingen waar u tegenaan loopt?

Er zijn zoveel verhalen en thema's. Daarom moet je heel goed nadenken over de onderwerpen waar je mee aan de slag gaat. Daarnaast zijn veel van de onderwerpen ook nog erg complex. Het is een hele kunst om in een onderwerp de 'sweet spot' te vinden en de verhalen duidelijk en boeiend te maken, zonder dat je het te erg versimpeld.

Zijn er ook successen?

De grootste successen zijn de ambitieuze verhalen en goede series die een schijnwerper richten op een belangrijke kwestie en daarmee mensen helpen om de wereld om hun heen beter te begrijpen.

Hoe denkt u over de spanning tussen journalistiek en activisme in de environmental journalism?

Dat is een goede vraag. Ik kan niet voor andere nieuwsorganisaties praten, maar wij werken er bij The New York Times hard om om geen activistische houding aan te nemen. Lezers van de New York Times gaan ervan uit dat we op een eerlijke en waarheidsgetrouwe manier over onderwerpen schrijven. Maar dat gezegd hebbende: wel zijn we al lang geleden gestopt met mensen aan het woord te laten die de gevestigde kennis over klimaatverandering ontkennen."

Hoe zou u environmental journalism definiëren? Het WWF zegt het volgende over environmental journalism: *'environmental journalists are expected to be advocates for changes to improve the quality of the planet. They should educate people about the serious state of the environment and use the power of the news media to bring about changes to improve the quality of the air, water, wildlife and natural resources'*.

Bij The New York Times bedrijven we geen ‘advocacy journalism’, dus ik ben het oneens met de definitie.

Heeft u zelf een bepaalde definitie in uw hoofd van environmental journalism?

Environmental journalism is niets anders dan elke andere journalistiek die we bedrijven.

Hoe reageren lezers op uw verhalen, zijn ze vaak kritisch, of zijn ze het juist met u eens?

Er komen wel altijd veel reacties binnen op onze verhalen over klimaatverandering. Dat valt wel te verwachten, gezien hoe gepolitiseerd het probleem is. Maar het blijft bij een kritische noot en is zelden meer dan dat.”

Welke environmental onderwerpen komen er in Noord-Amerika het meest aan bod? Gaat er bijvoorbeeld veel over het klimaat, of zijn er nog andere belangrijke onderwerpen?

Klimaatverandering, droogte, veilig water en vervuiling in al zijn vormen om maar wat op te noemen. Deze, maar ook vele andere onderwerpen zijn eigenlijk allemaal belangrijk.

Interview Fiona Mcleod

Vertaalt van Engels naar Nederlands

Waarom heeft u ervoor gekozen om een environmental journalist te worden?

Ik kwam in aanraking met environmental journalism door een programma bij de Mail&Guardian Newspaper. Ik deed daar een programma bij een collega die zich al richtte op het milieu.

Waarom is het belangrijk om over het milieu te schrijven?

Ik had eigenlijk een persoonlijke interesse in het onderwerp. In die tijd was het niet een heel normaal onderwerp om je als journalist mee bezig te houden. Sindsdien is het wel gegroeid. Ik denk dat dat begon in de jaren '90. Maar daarvoor was het erg ongewoon om je te wijden aan environmental journalism. Maar goed, waarom het belangrijk is; ik denk omdat het een enorm onderwerp is. Het is een onderwerp dat elk aspect van ons leven raakt. Dat is waarom het belangrijk is. Maar voor mij, op een persoonlijk level, omdat ik een interesse heb in milieu en natuur onderwerpen.

Heb je environmental journalism gestudeerd?

Ik studeerde journalistiek nadat ik mijn graad voor Rechten haalde. Ik werd pas een journalist na mijn rechtenstudie. En ik werd weer een environmental journalist na mijn journalistiek studie.

Helpt een opleiding Rechten bij het schrijven over milieu en natuur onderwerpen?

Ja, het zijn wel soortgelijke principes.

Hoe groot is environmental journalism in Zuid-Afrika?

Het is erg gegroeid sinds de jaren '90. In de jaren zeventig en tachtig waren de belangrijkste onderwerpen in Zuid-Afrika vooral persoonlijke vrijheden, anti-apartheid, racisme etc. De focus op het milieu was in die tijd niet zo groot als dat het is geworden in de post-apartheid. Ik kan je niet precieze getallen geven, maar ik kan je wel vertellen dat ik het groter heb zien worden.

Welke environmental onderwerpen komen er vooral aan bod? Gaat er bijvoorbeeld veel over het klimaat?

Ja, ik denk zeker dat klimaatverandering erg tot de verbeelding van mensen spreekt. Water en mijnen zijn ook grote onderwerpen. Overduidelijk een groot onderwerp is stroperij, vooral neushoorn stroperij. Maar ook biodiversiteit en ontwikkeling.

Gaan er ook veel verhalen over duurzame energie?

Ja, er is heel veel nieuws over duurzame energie. Als de lichten uit gaan voelen mensen dat, dus het is een onderwerp waar over het algemeen veel interesse in is. Daarnaast zijn er ook hele goede initiatieven in duurzame energie, op een grote, maar ook op een kleinere schaal.

Merken jullie bij Oxpeckers dat bepaalde verhalen meer worden gelezen dan anderen?

Oxpeckers heeft een grote naam in het doen van onderzoeksjournalistiek in wildlife tracking en stroperij. De meeste hits krijgen we dan ook van verhalen die gaan over criminele syndicaten en de handel in wilde dieren. Hier krijgen we de meeste hits op, maar dat is gewoon door het publiek dat wij als Oxpeckers aantrekken. Ik zeg niet dat dit de onderwerpen zijn die mensen het liefst willen lezen. Maar onze analyses laten wel zien dat we meer lezers krijgen als we over

deze onderwerpen schrijven.

Is het normaal om over wildlife te schrijven in kranten of op radio/televisie?

Er is inderdaad wel erg veel hierover. Maar nogmaals, het hangt erg af van de publicatie en het publiek. Toen ik bij de Mail&Guardian werkte schreven we ook veel over de handel in wilde dieren, beleid bij natuurbeschermingskwesties, wetten. Dit waren verhalen waarin ik slaagde ze sexy te maken voor de lezers. Een uitdaging voor alle environmental journalists is om dat te doen. Ook tegen de journalisten die ik op dit moment begeleid bij Oxpeckers blijf ik zeggen dat we moeten proberen deze onderwerpen, de grote onderwerpen rond 'environmental sustainability', interessant te maken, sexy en 'newsie'.

Zijn er nog andere uitdagingen voor environmental journalists in Zuid-Afrika?

Het is nog steeds een strijd voor environmental journalists om hun hoofdredacteur te overtuigen dat een bepaald milieu-gerelateerd onderwerp het meest belangrijke onderwerp is om over te schrijven. Je moet je hoofdredacteur zo ver zien te krijgen dat hij inziet dat dit niet alleen 'nice to have' is, maar een must-have. Je moet je verhaal dus van essentieel belang zien te maken.

Wat zijn de successen van environmental journalism in Zuid-Afrika?

Oxpeckers is genoemd als finalist in de CNN *Multichoice African Journalist of the Year Award*. Ik ben daar erg trots op en het is een groot succes voor environmental journalism. Het brengt publiciteit met zich mee, maar ook de erkenning dat het belangrijk is om over milieu en natuur te schrijven. Environmental journalism is erg in concurrentie met andere zogenaamd 'meer belangrijke' onderwerpen. Dat we een finalist zijn geeft aan dat het echt mogelijk is om ver te kunnen als een environmental journalist.

Hoe denkt u over de spanning tussen journalistiek en activisme in de environmental journalism?

Dat is een goede vraag, er is heel veel van dat. Het is een vraag die ik mezelf de hele tijd stel. Bij Oxpeckers bieden we een aantal platforms aan, zoals een 'green alert', 'mine alert' en 'climate tracking'. Deze platforms zijn erg populair geworden bij activistische groepen. We worden ook weleens door deze activistische groepen uitgenodigd voor workshops en dergelijke. We gaan daar wel heen, omdat we willen dat mensen van ons en van onze platforms afweten en ook omdat we graag willen dat zij de informatie delen. Maar hierbij is wel de vraag; bij welk punt trekken we de lijn? Als je een getrainde journalist bent zul je dat punt wel herkennen en is het je taak onafhankelijk te blijven van activistische groepen. Wel zul je dit van geval tot geval moeten bepalen. Je kunt niet een algemeen beeld maken van hoe dat werkt maken. En daarnaast: als je in de problemen raakt met iedereen, dan ben je goed bezig."

Is het moeilijk om objectief te blijven, zoals in anti-stroperij zaken?

Er zijn veel dingen binnen anti-stroperij waardoor het soms lastig is om objectief te blijven. Bijvoorbeeld het openen van de markt om ivoor en neushoorn-hoorn legaal te maken. Als je van plan bent om een standpunt in te nemen in zo'n kwestie, is het van belang dat je ook duidelijk maakt dat je een standpunt inneemt. Een verhaal waarin iemand zegt dat het een goed idee is om de markt te openen tegenover iemand die zegt dat het een slecht idee is, is misschien een wat saai verhaal. Als journalist mag je best een mening hebben, maar je moet wel aangeven dat je een mening hebt en dat dit je mening is.

Snappen mensen dat, of word jij weleens gezien als te activistisch?

Ik ben weleens beschuldigd van activisme, ja. Maar ik zie mezelf niet zo.

Hoe reageren lezers op uw verhalen, zijn ze vaak kritisch, of zijn ze het juist met u eens?
Allebei wel, dat hangt af van het verhaal. Maar dat is een goed ding. Als mensen boos op je zijn ben je goed bezig als journalist.

Bent u weleens bedreigd, of heeft u weleens haatmail gehad door wat jullie doen?
Ja, er zijn weleens wat incidenten geweest. Niet alleen bij mezelf, maar ook bij collega's. Dat gebeurt nou eenmaal als je te dichtbij de waarheid komt. Maar er is nog niet iemand neergeschoten.

Is het een gevaarlijk veld?
Ja, dat kan het zeker zijn als je het opzoekt.

Hoe zou u environmental journalism definiëren? Het WWF zegt het volgende over environmental journalism: *'environmental journalists are expected to be advocates for changes to improve the quality of the planet. They should educate people about the serious state of the environment and use the power of the news media to bring about changes to improve the quality of the air, water, wildlife and natural resources'*.
De definitie die je voorstelt is niet verkeerd. Ik denk alleen dat het teveel naar de activistische kant hangt. Ja, we delen informatie over de kwaliteit van de aarde, we delen ook informatie over de serieuze staat van het milieu. 'Use the power of the news to...' dat lijkt een beetje een te activistische uitspraak.

Heeft uzelf een bepaalde definitie in uw hoofd van environmental journalism?
Ik zou deze ietsje herschrijven. Onze interesse is meer journalistiek dan milieu activisme.

Bijlage II – Zoektermen zeven onderwerpen

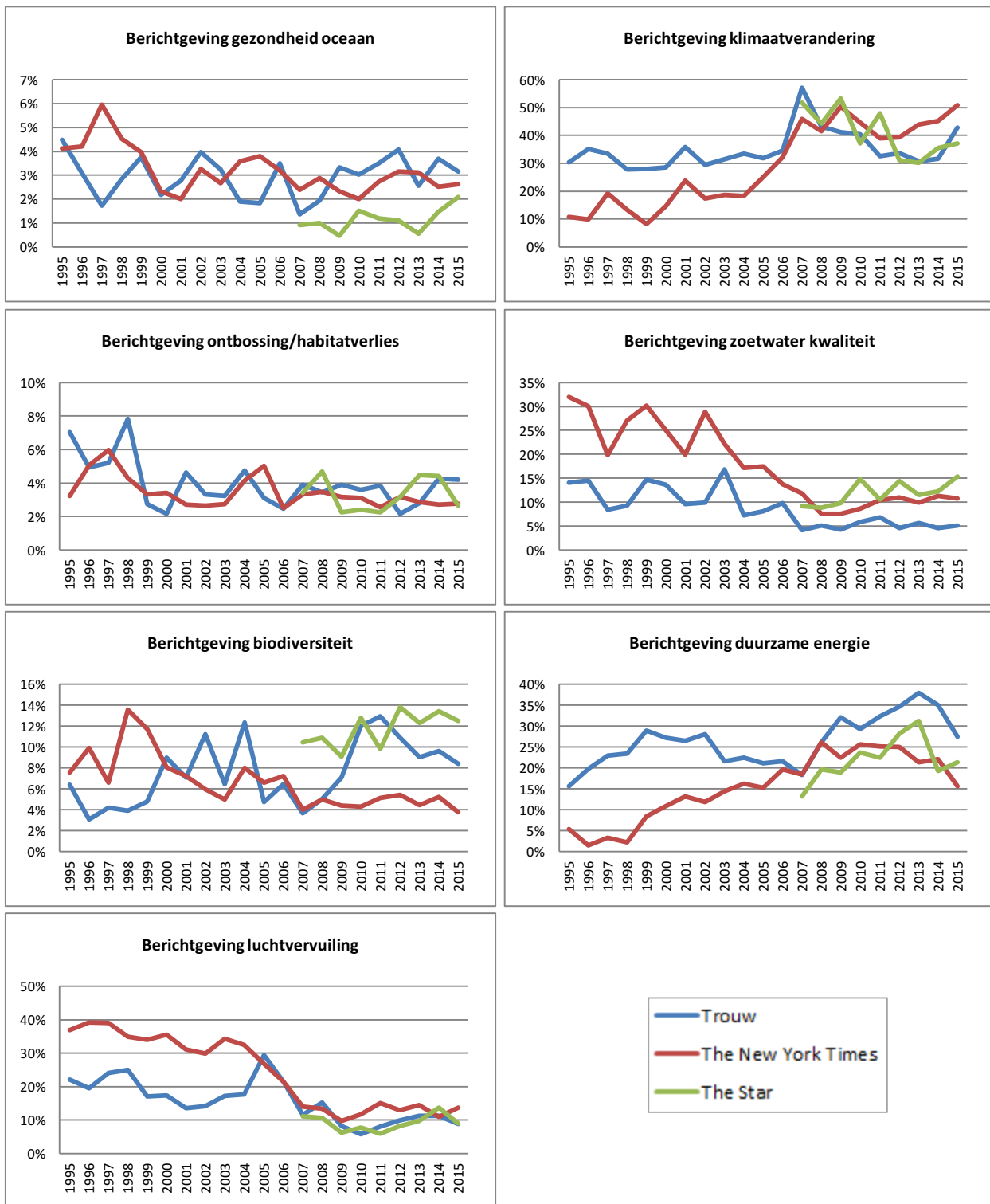
Nederlandse zoektermen

Onderwerpen	Zoektermen
Klimaatverandering	BODY ("klimaatverandering" OR "broeikasgas" OR "broeikaseffect" OR (CO2 w/5 uitstoot))
Duurzame energie	BODY ("windenergie" OR "zonne-energie" OR "zonnepanelen" OR "waterkracht" OR "windturbine" OR (geothermisch w/5 energie) OR "hernieuwbare energie" OR "duurzame energie" OR "getijdenenergie" OR "fotovoltaïsche cel" OR "PV-cel")
Ontbossing/habitat verlies	BODY ("ontbossing" OR (verlies w/5 leefgebied) OR (leefgebied w/5 vernietiging) OR (achteruitgang w/5 leefgebied) OR (verlies w/5 habitat) OR (habitat w/5 vernietiging) OR (fragmentatie w/5 habitat) OR (fragmentatie w/5 leefgebied))
Biodiversiteit	BODY ("biodiversiteit" OR "bedreigde diersoort" OR (bedreigde diersoort w/5 lijst) OR "genetische diversiteit" OR (diersoort w/5 verlies) OR (ecosysteem w/5 achteruitgang))
Gezondheid oceaan	BODY ("overbevissing" OR (oceaan w/5 vervuiling) OR "oceaanverzuring" OR (verzuring w/5 oceaan) OR (verzuren w/5 oceaan) OR (verbleking w/5 koraal) OR (verbleking w/5 koraalrif) OR (plastic w/5 oceaan) OR (plastic w/5 oceanen) OR (afname w/5 vis) OR ("dode zone" w/5 oceaan) OR ("dode zone" w/5 oceanen) OR ("dode zone" w/5 baai) OR (gezondheid w/5 oceaan) OR (gezondheid w/5 oceanen) OR (aantasting w/5 koraal) OR (bedreiging w/5 koraal))
Zoetwater kwaliteit/schaarste	BODY ((droogte w/20 water) OR (droogte w/20 regen) OR (droogte w/20 rivier) OR "waterschaarste" OR "waterkwaliteit" OR "grondwatervervuiling" OR "grondwaterverontreiniging" OR "watervervuiling" OR "zure regen")
Luchtvervuiling	BODY ((lucht w/5 vervuiling) OR (lucht w/5 verontreiniging) OR "zwaveldioxide" OR "stikstofdioxide" OR "vluchtige organische stof" OR (lood w/5 lucht) OR "smog" OR (kwik w/5 lucht) OR "luchtkwaliteit" OR "luchtverontreiniging" OR "luchtvervuiling")

Engelse zoektermen

Onderwerpen	Zoektermen
Climate Change	BODY ("climate change" OR "greenhouse gas" OR "greenhouse effect" OR (carbon w/5 emissions))
Renewable Energy	BODY ("wind energy" OR "wind turbine" OR "solar energy" OR "solar panels" OR "photovoltaic" OR "hydropower" OR (geothermal w/5 energy) OR "tidal energy" OR "renewable energy")
Deforestation/Habitat Loss	BODY ("Deforestation" OR "habitat loss" OR "habitat destruction" OR (habitat w/5 fragmentation))
Biodiversity	BODY ("Biodiversity" OR ("endangered species" w/5 list) OR "genetic diversity" OR (species w/5 loss) OR (ecosystem w/5 decline))
Ocean Health	BODY ("overfishing" OR "ocean health" OR (ocean w/5 pollution) OR "ocean acidification" OR "coral bleaching" OR "coral reef bleaching" OR (fish w/5 decline) OR (plastic w/5 ocean) OR ("dead zone" w/5 ocean) OR ("dead zone" w/5 bay))
Fresh Water Quality/Scarcity	BODY ((drought w/20 water) OR (drought w/20 rain) OR (drought w/20 river) OR "water scarcity" OR "water quality" OR "groundwater pollution" OR "water pollution" OR "acid rain")
Air pollution	BODY ((air w/5 pollution) OR "sulfur dioxide" OR "nitrogen dioxide" OR "volatile organic compounds" OR (lead w/5 air) OR "smog" OR (mercury w/5 air) OR "air quality" OR "air pollution")

Bijlage III – Zeven onderwerpen

Tabellen

Tabel B1

Trouw		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Totaal
<i>Klimaatverandering</i>		95 (30%)	114 (35%)	135 (33%)	78 (28%)	82 (28%)	92 (28%)	116 (36%)	89 (29%)	97 (31%)	106 (34%)	174 (32%)	198 (35%)	498 (57%)	377 (43%)	446 (41%)	440 (40%)	297 (33%)	297 (34%)	275 (31%)	283 (32%)	489 (43%)	4778
<i>Duurzame energie</i>		49 (16%)	64 (20%)	93 (23%)	66 (23%)	85 (29%)	88 (27%)	86 (27%)	85 (28%)	67 (22%)	71 (22%)	116 (21%)	124 (22%)	160 (18%)	229 (26%)	347 (32%)	319 (29%)	295 (32%)	306 (35%)	340 (38%)	313 (35%)	313 (27%)	3616
<i>Ontbossing/habitatverlies</i>		22 (7%)	16 (5%)	21 (5%)	22 (8%)	8 (3%)	7 (2%)	15 (5%)	10 (3%)	10 (3%)	15 (5%)	17 (3%)	14 (2%)	34 (4%)	30 (3%)	42 (4%)	39 (4%)	35 (4%)	19 (2%)	25 (3%)	38 (4%)	48 (4%)	487
<i>Biodiversiteit</i>		20 (6%)	10 (3%)	17 (4%)	11 (4%)	14 (5%)	29 (9%)	23 (7%)	34 (11%)	20 (6%)	39 (12%)	26 (5%)	37 (6%)	32 (4%)	44 (5%)	77 (7%)	131 (12%)	118 (13%)	96 (9%)	81 (10%)	86 (10%)	96 (8%)	1041
<i>Gezondheid oceanen</i>		14 (4%)	10 (3%)	7 (2%)	8 (3%)	11 (4%)	7 (2%)	9 (3%)	12 (4%)	10 (3%)	6 (2%)	10 (2%)	20 (3%)	12 (1%)	17 (2%)	36 (3%)	33 (3%)	32 (4%)	36 (4%)	23 (3%)	33 (4%)	36 (3%)	382
<i>Zoetwater kwaliteit/ schaarste</i>		44 (14%)	47 (15%)	34 (8%)	26 (9%)	43 (15%)	44 (14%)	31 (10%)	30 (10%)	52 (17%)	23 (7%)	44 (8%)	56 (10%)	36 (4%)	45 (5%)	46 (4%)	63 (6%)	62 (7%)	40 (5%)	50 (6%)	41 (5%)	58 (5%)	915
<i>Luchtvervuiling</i>		69 (22%)	63 (19%)	97 (24%)	70 (25%)	50 (17%)	56 (17%)	44 (14%)	43 (14%)	53 (17%)	56 (18%)	161 (29%)	123 (22%)	101 (12%)	133 (15%)	88 (8%)	63 (6%)	73 (8%)	87 (10%)	101 (11%)	100 (11%)	101 (9%)	1732
Totaal		313	324	404	281	293	323	324	303	309	316	548	572	873	875	1082	1088	912	881	895	894	1141	12951

Tabel B2

The New York Times		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Totaal
<i>Klimaatverandering</i>		87 (11%)	71 (10%)	181 (19%)	112 (13%)	88 (8%)	163 (15%)	309 (24%)	252 (17%)	218 (19%)	194 (18%)	304 (25%)	492 (32%)	1134 (46%)	962 (42%)	1125 (50%)	774 (45%)	672 (39%)	675 (39%)	815 (44%)	1073 (45%)	1283 (51%)	10984
<i>Duurzame energie</i>		43 (5%)	11 (2%)	31 (3%)	19 (2%)	90 (8%)	122 (11%)	172 (13%)	171 (12%)	168 (14%)	173 (16%)	186 (15%)	302 (20%)	457 (19%)	605 (26%)	503 (23%)	445 (26%)	434 (25%)	429 (25%)	397 (21%)	527 (22%)	394 (16%)	5679
<i>Ontbossing/habitatverlies</i>		26 (3%)	36 (5%)	56 (6%)	36 (4%)	35 (3%)	38 (3%)	35 (3%)	38 (3%)	32 (3%)	44 (4%)	61 (5%)	38 (2%)	82 (3%)	80 (3%)	71 (3%)	54 (3%)	44 (3%)	54 (3%)	53 (3%)	64 (3%)	70 (3%)	1047
<i>Biodiversiteit</i>		61 (8%)	71 (10%)	62 (7%)	114 (14%)	124 (12%)	90 (8%)	94 (7%)	86 (6%)	58 (5%)	85 (8%)	80 (7%)	111 (7%)	99 (4%)	116 (5%)	99 (4%)	75 (4%)	89 (5%)	93 (5%)	83 (4%)	124 (5%)	95 (4%)	1909
<i>Gezondheid oceaan</i>		33 (4%)	30 (4%)	56 (6%)	38 (5%)	42 (4%)	26 (2%)	26 (2%)	47 (3%)	31 (3%)	38 (4%)	46 (4%)	49 (3%)	59 (2%)	67 (3%)	52 (2%)	35 (2%)	47 (3%)	54 (3%)	58 (3%)	60 (3%)	66 (3%)	960
<i>Zoetwater kwaliteit/ schaarste</i>		257 (32%)	215 (30%)	186 (20%)	227 (27%)	320 (30%)	279 (25%)	259 (20%)	418 (29%)	258 (22%)	182 (17%)	212 (17%)	210 (14%)	292 (12%)	176 (8%)	168 (8%)	150 (9%)	180 (10%)	188 (11%)	184 (10%)	268 (11%)	270 (11%)	4899
<i>Luchtvervuiling</i>		296 (37%)	280 (39%)	367 (39%)	293 (35%)	360 (34%)	396 (36%)	405 (31%)	432 (30%)	399 (34%)	345 (33%)	325 (27%)	328 (21%)	344 (14%)	311 (13%)	217 (10%)	204 (12%)	261 (15%)	221 (13%)	267 (14%)	261 (11%)	345 (14%)	6657
Totaal		803	714	939	839	1059	1114	1300	1444	1164	1061	1214	1530	2467	2317	2235	1737	1727	1714	1857	2377	2523	32135

Tabel B3

The Star										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Totaal
<i>Klimaatverandering</i>	227 (52%)	312 (44%)	333 (53%)	295 (37%)	360 (48%)	167 (31%)	108 (30%)	145 (35%)	196 (37%)	2143
<i>Duurzame energie</i>	58 (13%)	139 (20%)	119 (19%)	189 (24%)	169 (22%)	151 (28%)	112 (31%)	79 (19%)	113 (21%)	1129
<i>Ontbossing/habitatverlies</i>	15 (3%)	33 (5%)	14 (2%)	19 (2%)	17 (2%)	17 (3%)	16 (4%)	18 (4%)	14 (3%)	163
<i>Biodiversiteit</i>	46 (10%)	77 (11%)	57 (9%)	102 (13%)	74 (10%)	74 (14%)	44 (12%)	55 (13%)	66 (13%)	595
<i>Gezondheid oceaan</i>	4 (1%)	7 (1%)	3 (0%)	12 (2%)	9 (1%)	6 (1%)	2 (1%)	6 (1%)	11 (2%)	60
<i>Zoetwater kwaliteit/ schaarste</i>	40 (9%)	62 (9%)	61 (10%)	118 (15%)	79 (11%)	77 (14%)	41 (11%)	50 (12%)	81 (15%)	609
<i>Luchtvervuiling</i>	49 (11%)	75 (11%)	39 (6%)	61 (8%)	44 (6%)	44 (8%)	35 (10%)	56 (14%)	47 (9%)	450
Totaal	439	705	626	796	752	536	358	409	528	5149

Bijlage IV – zoektermen klimaatop

Nederlandse zoektermen

Klimaatop 2005	BODY ((klimaatop w/5 Montreal) OR "COP11" OR "COP 11" OR (klimaatconferentie w/5 Montreal))
Klimaatop 2009	BODY ((klimaatop w/5 Kopenhagen) OR "COP15" OR "COP 15" OR (klimaatconferentie w/5 Kopenhagen) OR (klimaatverdrag w/5 Kopenhagen) OR "klimaatakkoord Kopenhagen" OR (klimaatakkoord w/5 Kopenhagen))
Klimaatop 2010	BODY ((klimaatop w/5 Cancun) OR "COP16" OR "COP 16" OR (klimaatconferentie w/5 Cancun) OR (klimaatverdrag w/5 Cancun))
Klimaatop 2011	BODY ((klimaatop w/5 Durban) OR "COP17" OR "COP 17" OR (klimaatconferentie w/5 Durban) OR (klimaatverdrag w/5 Durban) OR "Durban Platform for Enhanced Action" OR "Durban Platform")
Klimaatop 2015	BODY ((klimaatop w/5 Parijs) OR "COP21" OR "COP 21" OR (klimaatconferentie w/5 Parijs) OR (klimaatverdrag w/5 Parijs) OR "klimaatakkoord Parijs" OR (klimaatakkoord w/5 Parijs))

Engelse zoektermen

Climate summit 2005	BODY ((climate summit w/5 Montreal) OR (climate change summit w/5 Montreal) OR (climate change conference w/5 Montreal) OR (climate conference w/5 Montreal) OR "COP11" OR "COP 11")
Climate summit 2009	BODY ((climate summit w/5 Copenhagen) OR (climate change summit w/5 Copenhagen) OR (climate change conference w/5 Copenhagen) OR (climate conference w/5 Copenhagen) OR "COP15" OR "COP 15" OR "Copenhagen Accord" OR (United Nations Climate Change conference w/5 Copenhagen))
Climate summit 2010	BODY ((climate summit w/5 Cancún) OR (climate change summit w/5 Cancún) OR (climate change conference w/5 Cancún) OR (climate conference w/5 Cancún) OR "COP16" OR "COP 16")
Climate summit 2011	BODY ((climate summit w/5 Durban) OR (climate change summit w/5 Durban) OR (climate change conference w/5 Durban) OR (climate conference w/5 Durban) OR "COP17" OR "COP 17" OR "Durban Platform for Enhanced Action" OR "Durban Platform")
Climate summit 2015	BODY ((climate summit w/5 Paris) OR (climate change summit w/5 Paris) OR "COP21" OR "COP 21" OR "Paris Agreement" OR (climate conference w/5 Paris) OR (climate change conference w/5 Paris))